

GHENDTSCHE TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

23e jaargang nr. 3

15 mei 1994

Stichter : G. Hebbelynck †

Voorzitter : H. Collumbien

Onder-Voorzitter en Penningmeester : A. Verbeke

Secretaris : R. Van Geluwe, Maïsstraat 235, 9000 Gent

Archief en ruildienst : Mevr. A. Eggermont, Maïsstraat 235, 9000 Gent

Redactie-Adres : Lijnmolenstraat 149, 9040 Sint-Amandsberg - Gent

Administratie : Koggestraat 14 - 9000 Gent

Postrekening : 000-105.04.73-60, Heemkundige en Historische Kring Gent,
9000 Gent

Lidgeld : 400 fr. per jaar. Steunende leden : 600 fr. per jaar. Beschermden :
1000 fr. per jaar. Buitenland : 100 fr. extra voor portkosten

INHOUD

- Waar vroeger de Lakenwevers "hunne raemen plachten te staen."
(Vervolg en slot) 130
 - Inventaire Archéologique: De Kerk van het Onze-Lieve-Vrouw
Begijnhof (Uitwendig aspect) 155
 - De Gentse Burgerlijke Wacht. 1814-1914. (Vervolg) 157
 - Karel van Lotharingen 172
 - Herinneringen aan het 1e Artillerie Regiment in 1937-1938 (Vervolg) 176
 - Gentse Memoriedagen: 11-12-13-14-15 Januari 182
 - Gensche Woorde en Uitdrukkinge. Deel XVII 185
 - Documentatiecentrum. Werking 1993 189
 - Bibliografie 192
 - Vraag en Antwoord 194
 - Lezers schrijven ons 197
 - Gênsche Prâot 198
 - Aanvullende Ledenlijst 200
-

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatiecentrum voor
Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Begijnhof, huis nr. 46, Sint-
Amandsberg : elke zondag van 10 tot 12 uur (uitgenomen op feestdagen);
Gesloten in juli en augustus. Bibliothecaresse : Mevr. A. Eggermont.

Verantwoordelijke uitgever: Hugo Collumbien, Lijnmolenstraat 149, 9040
Sint-Amandsberg - Gent.

WAAR VROEGER DE LAKENWEWERS "HUNNE RAEMEN PLACHTEN TE STAEN" (Vervolg en Slot)

We staan dus nu bij het deel van de Ramen dat loopt van de hoek met de Brouwersstraat tot aan de hoek met de Komijnstraat.

De WESTELIJKE straatwand van dit deel van de Ramen bestaat thans, op uitzondering na van een carrosserie met werkplaats gelegen aan het nr. 25, nog enkel en alleen uit een muur in zendersteen tot op manshoogte en die loopt tot aan de hoek met de Komijnstraat. Dat stuk blinde muur is beklad met graffiti en "tags" door "taggers" met spuitbussen aangebracht. De "tags", die thans in onze steden zijn uitgegroeid tot een echt vandalisme waarbij zeer mooie gevels en woningen deerlijk worden geschonden en ernstig beschadigd, werden destijds voor het eerst in de armenwijken van Los Angeles en New York aangebracht door jongeren die wilden zeggen: "hier woon ik" of ook "hier ben ik geweest". Oorspronkelijk mochten de "tags" niet worden aangebracht op privé-woningen, wat heden op zeer drieste wijze echter wél gebeurt.

Hoelang nog zal dat stuk braakliggende grond, dat ook een toevluchtsoord geworden is voor katten, nog in deze toestand blijven? Wanneer wordt het opgeklaard? Wat zal er komen? Vragen die niet zonder belang zijn voor de toekomst van deze buurt.

Maar hoe zag de hoek BROUWERSSTRAAT-RAMEN, aan de WEST-KANT van dat stuk van de Ramen, er vroeger uit?

Een interessante foto uit 1931 (Fig. 14) toont ons het gebouw dat toentertijd op die hoek stond. Het was een vrij ruim pand met een mooie poort en waarvan de bepleisterde gevel drie bouwlagen en vijf traveeën telde. Er was een zaak van verfwaren gevestigd.

Daarnaast stond een kleinere woonst met een fraaie en sierlijke trapgevel: "In de Lelie" bij E. Van De Kerchove. Verder een deel van een vrij groot pand, waarschijnlijk van latere datum, en waarvan de gevel twee bouwlagen en wellicht vijf traveeën moet geteld hebben.

Er bevonden zich eertijds in dat deel van de Ramen, een aantal mooie en typische woningen. niet alleen aan de Westelijke kant maar eveneens aan de Oostzijde. Spijtig genoeg is er aan de Westkant niets overgebleven en werd alles er met de grond gelijk gemaakt.

Aan de OOSTZIJDE VAN DE STRAAT is de toestand vandaag nochtans geheel anders. Zoals men kan zien op bijgaande foto (Fig. 15) is die kant volgebouwd en bevinden er zich daar nog enkele werkelijk mooie gevels die de moeite waard zijn om te bekijken.

Aan de hoek van de Ramen en van de Luxemburgstraat staat een grote oude woning in rode baksteen met een zeer mooie trapgevel (17de eeuw). Daar

Fig. 14. Hoek Brouwersstraat/Ramen vroeger. Foto 1931. Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten, Gent.

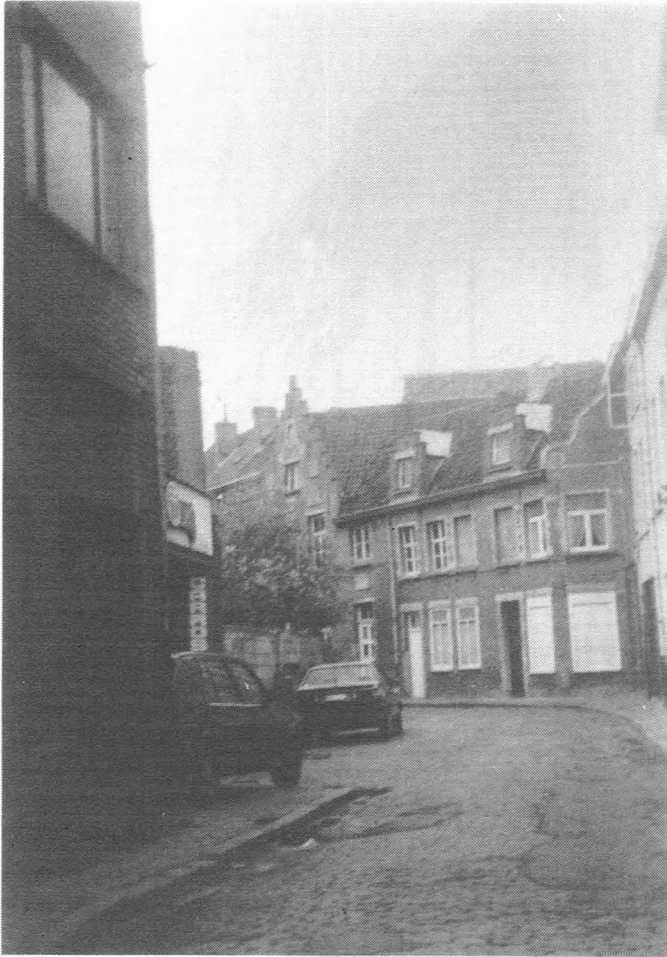

Fig. 15. Ramen, oostzijde; enkele mooie gevels. Huis met trapegevel, eertijds herberg "De Prins". Eigen foto, 1993.

was eertijds de bekende herberg "De Prins" gevestigd (Fig. 15b) die ook in de loop van de 19de eeuw een belangrijke rol speelde en waarover we het later nog zullen hebben. In 1901 vermeldde P. Fredericq, in een mededeling voor de "Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent", de herberg "De Prins" met de twee aanpalende huizen in de Ramen onder de "voornaamste huizen die dank zij de verstandige kunstliefde hunner eigenaars (in dit geval de gebroeders J. & O. Claeys-Fiévé, stokers) in 1886, een sieraad onzer markten en straten zijn geworden".

Naast de herberg "De Prins" bevonden er zich nog twee gevels met gemetste dakkapellen. Opvallend is wel dat het huis, waar thans een kruidenierszaak gevestigd is, aan de zijkant een fragment van een andere fraaie geveltop bezit. Ongelukkiglijk is van deze zijgevel slechts een deel bewaard gebleven.

Fig. 15b. Ramen; waar de herberg "De Prins" gevestigd was, Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten te Gent.

Men kan zich afvragen of daar vroeger een zijstraatje of een insprong geweest is en of gemeld pand een hoekhuis was.

De woningen, afgebeeld op de hierboven vermelde foto's (Fig. 15 en 15b) verdienen in ieder geval de bijzondere aandacht. Architectonisch vormen ze wel een van de interessantste delen van de Ramen en het ware te hopen dat deze gevels behouden mogen blijven en ter gelegener tijd kunnen gerestaureerd worden. Het ware in ieder geval bijzonder jammer moesten ze verloren gaan.

We keren thans terug naar de hoek met de Brouwersstraat. We steken daar de straat over en betreden het KLEIN RAAMHOF.

Op de hoek van het Klein Raamhof, aan de Noorderkant, staat een vrij oude woonst, die kortgeleden gerenoveerd werd maar toch niet op een gelukkige wijze. Het karakter van deze woonst dat vóór de renovatie nog vrij goed tot uiting kwam, is voor een groot deel verloren gegaan. Er moet ook daar zeker een oude kern geweest zijn. Het gebouw bezit overigens grote en zeer oude kelders.

Op de andere hoek van het Klein Raamhof, aan de Zuiderkant, staat een grote woning met bepleisterde gevel die aan de afbraak van de Oostzijde van de grote Ramen, waarover we het eerder hadden, ontsnapt is. Daar bevinden zich thans lokalen die behoren tot het gebouw, gelegen aan de Poel nr. 17 waar de Rijksmuziekacademie gevestigd is.

In het Klein Raamhof zelf staan links een aantal huizen waarvan sommige kortgeleden verbouwd en gemoderniseerd werden.

Onze aandacht gaat in het Klein Raamhof vooral uit naar het groot gebouw aan de rechterkant van de straat. Het gaat om een schoolgebouw dat dateert van 1901 en dat er kwam nadat de Houtleigracht in 1899 gedempt werd en er op de aangewonnen grond gebouwd werd (Fig. 16).

Daar was vroeger de stedelijke lagere en kosteloze meisjesschool Ramen gevestigd. Sinds een paar jaar verstrekt het gebouw onderdak aan een SCHOOLMUSEUM: "HET HISTORISCH ARCHIEF EN DOKUMENTATIECENTRUM VAN HET STEDELIJK ONDERWIJS" met een permanente tentoonstelling "DE SCHOOL VAN TOEN". Hier herleeft een stuk verleden, een stuk Gentse schoolgeschiedenis. Ook inzake onderwijs heeft onze Stad een eigen geschiedenis. In de loop van de 19de eeuw leverde Gent immers aanzienlijke inspanningen ter bevordering van het volksonderwijs. Zo werd in Gent in 1828 een kosteloze school voor jongens opgericht terwijl er in 1833 ook twee kosteloze meisjesscholen kwamen. Op sociaal vlak was dat zeer belangrijk want deze scholen beperkten er zich immers niet alleen toe om de kinderen te leren lezen, schrijven en rekenen. Er werd eveneens naar gestreefd te zorgen voor de geestelijke ontplooiing, voor de bescherming van het kind en voor de bevordering van de hygiëne.

Volgens de beknopte samenvatting, die geldt als leidraad bij de rondgang,

Fig. 16. Klein Raamhof: Schoolmuseum. Het Historisch Archief en Dokumentatiecentrum van het Stedelijk Onderwijs. Eigen foto, 1993.

bevat de historische onderwijscollectie pedagogisch en didactisch schoolmateriaal, wandplaten, schoolmeubilair, foto's en rapporten die afkomstig zijn zowel uit het officieel als uit het vrij onderwijs.

Om het belang van de verzameling te onderlijnen, kan er worden op gewezen dat het bronnenmateriaal teruggaat tot de tweede helft van de 19de eeuw. Het school- en didactisch materiaal beslaat een periode gaande van het einde van de vorige eeuw (± 1890) tot de jaren '60 van deze eeuw.

De tentoonstelling is werkelijk interessant en boeiend. Ze omvat merkwaaardige tijdsdocumenten, mooie stukken, voorwerpen en allerlei fraaie objecten die een verzamelaar van oude zaken soms doen watertanden. Ze neemt een vrij grote ruimte in beslag en is verdeeld over het gelijkvloers en een verdieping. Men kan er echt in het schoolverleden rondzwerven en dat met al de herinneringen die zo'n materiaal bij de oudere bezoeker onvermijdelijk oproept.

In de inkomhall treft men oud en reeds vergeeld fotomateriaal aan, rapporten en "bulletins", diploma's, tot zelfs beloningen voor goede punten en vanzelfsprekend erepenningen, waaronder er heel mooie zijn die ooit een "primus" getooid hebben. Voor dat laatste was de straat in feest en werd het huis van de "primus" versierd.

Een eerste lokaal op het gelijkvloers is gewijd aan de creativiteit van het kind: leuke handwerkjes, fijne en kleurige weefmatjes, echte kindertekenin-

gen, knipoefeningen, collages; in één woord allerlei zaken die ons laten kijken in de fantasierijke wereld van het kind.

Een tweede lokaal is besteed aan Frans, Godsdienst, Zedenleer, Verkeer, Gezondheidsleer en Opvoedkunde.

Op de bovenverdieping komt in een eerste lokaal Nederlands aan bod, natuurlijk treffen we daar de leesplanken aan; in een tweede gaat het over de leermiddelen Wiskunde; de derde ruimte wordt ingenomen door "De Klas van Toen", mooi en sfeervol; ze stelt een vierde graad klas voor die thans alsdusdanig niet meer bestaat. Het laatste lokaal tenslotte ruimt plaats in aan leermiddelen met betrekking op de Geschiedenis, Natuurkunde en Aardrijkskunde. Hier bevinden zich een reeks mooie, typische wandplaten naast ander zeer interessant didactisch materiaal uit "de tijd van toen".

Het Schoolmuseum en de permanente tentoonstelling "De School van Toen" werpen een zeer goed licht op wat de school zoveel decennia geleden geweest is en op de wijze waarop er gewerkt werd evenals op de gevolgde methode. Dat er zeer verdienstelijk werk werd geleverd staat buiten kijf.

Fig. 16b. Leesplank voor klassikaal gebruik, gemonteerd op standaard (Grootte der Leesplank 105 x 93,5 cm).

Denken we bvb. maar aan hetgeen gedaan voor het leren lezen, de methode Reynders, daterend van 1910, de globale leesmethode Hoogeveen met de gekende leesplankjes die dateert van 1924 (Fig. 16b en 16c).

De grote verzameling die zich in de permanente tentoonstelling bevindt, is tot stand gekomen dank zij bezittingen uit eigen onderwijs en particuliere schenkingen. Ze is met zorg opgebouwd en groeit nog voortdurend aan. Ook in verband met opzoeken rond het onderwerp en met het oog op wetenschappelijke vorsching is het bijeengebracht materiaal van beduidende waarde. Er is ook een bibliotheek voorhanden die interessante werken en publicaties bevat over het onderwerp. Men neemt in het Museum nog altijd in dank oud schoolmateriaal aan om de collectie verder uit te bouwen.

Tijdens het bezoek dat ik aan het Museum en de permanente tentoonstelling bracht, kwamen in mijn geest onwillekeurig herinneringen op aan de tijd toen ik zelf, in de jaren '20 op Gentbrugge op de schoolbanken van het L.O.

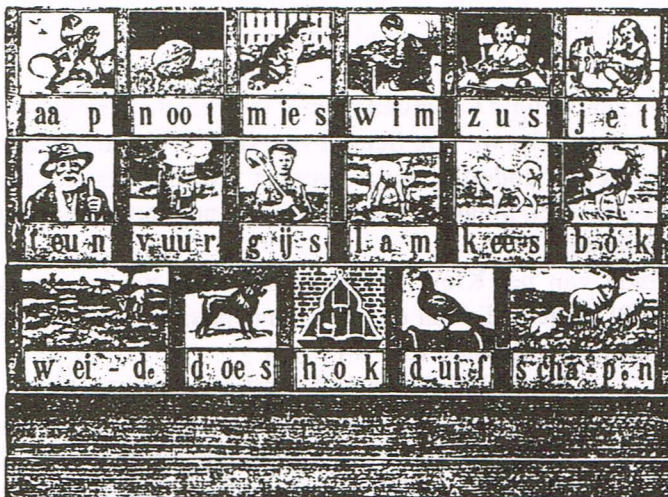

Fig. 16c. Leesplankje, met de daarbij behorende 2 Letterdoosjes.

zat. Herinneringen aan een klas waar aan de ene muur een gekleurde plaat hing die de Oude Belgen voorstelde, vervaarlijk uitzierende mannen met lange baarden; aan de andere muur een rek met daarop inhoudsmaten en kubussen; herinneringen aan de oude schoolboekjes met de naïeve prentjes; herinneringen aan de met een nat sponske proper gemaakte leiën en de soms krassende griffels; herinneringen aan zoveel andere dingen nog... hoe kan het ook anders... herinneringen in "de klas van toen" aan de "tijd van toen", lang, lang geleden.

Het Schoolmuseum in het Klein Raamhof verdient ruime belangstelling en is een bezoek zeker waard. Het moet in ieder geval gevrijwaard worden; niets mag worden ondernomen dat zijn bestaan aldaar in gevaar zou brengen. Het moet zich integendeel nog verder kunnen uitbreiden.

We nemen er akte van dat het plan van enkele jaren terug om aldaar een parking aan te leggen definitief opgegeven werd. De school in het Klein Raamhof waar het Museum en de Permanente Tentoonstelling zijn ondergebracht behoort tot de geschiedenis en moet de nodige bescherming genieten.

Het was met een vleugje weemoed en met veel goede herinneringen aan een lang vervlogen tijd dat we "De School van Toen" verlieten waar we op zeer voorkomende en vriendelijke wijze werden tewoord gestaan door Juffr. V. Bultereys, Beheerder. Maar we komen er zeker nog terug want er is zoveel te zien en te bekijken.

Aan het einde van het Klein Raamhof belanden we in een deel van de LUXEMBURGSTRAAT waar enkele kleine huisjes staan, de ene bewoond, de andere niet, zie bijgaande foto (Fig. 17).

De NAAM "LUXEMBURGSTRAAT" vergt een woord uitleg.

Maur. Gysseling merkt op dat de benaming van die plaats aanvankelijk "RITSENBORG" was; "in Ricenborgh", Richenborgh" 1315; te "Ritcheborgh", in "Ritcheboerch", in "Ridchenborch", in "Ridsenborch" 1335; in "Rutseborgh" 1337; in "Ritseborgh" 1362. We lezen verder bij dezelfde auteur: Mnl. "riden": beven en Nl.: rillen; "hridiskan burg": bevende burg...; "de grond was er zo drassig dat een aldaar gebouwde burg, die natuurlijk in die tijd van hout was, inderdaad wankel moet geweest zijn" en hij besluit met iets dat zeer belangrijk is: "hoogstwaarschijnlijk is Ritsenborg de oudste Gentse burg". Men staat dus op een zeer oude en historische plaats.

K. Haerens schrijft dat men in 1487 voor het eerst de benaming "Ludtsenburch" aantreft en dat die benaming blijft. Lutsenburg was, steeds volgens Haerens, de wijk van de "lutsende huisjes". "Lutsen", zo gaat hij verder, betekent in het Gents: "het bewegen van iets dat niet al te vast staat". In de 16de eeuw begrepen de stadsschrijvers, volgens Haerens, het woord "lutsen" niet en maakten ze van "Lutsenburg" eenvoudigweg "Luxemburg". Zo is in de stadsrekening van 1574 sprake van "het straetjen genoemd LUXEMBURG".

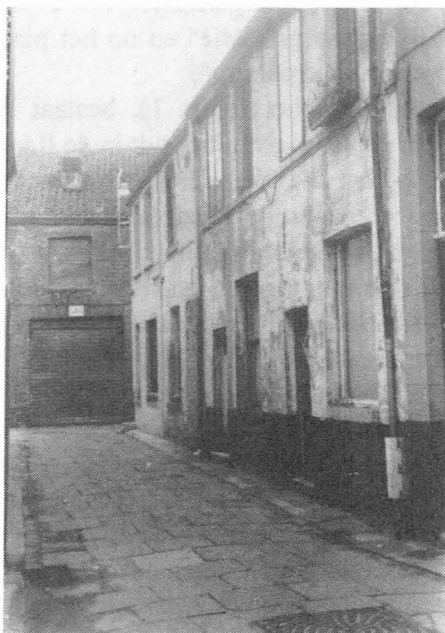

Fig. 17. Luxemburgstraat, deel aan het uiteinde van het Klein Raamhof, 1989. Eigen foto.

Fig. 18. Luxemburgstraat, Beluik, nrs. 18 tot en met 40. Eigen foto, 1989.

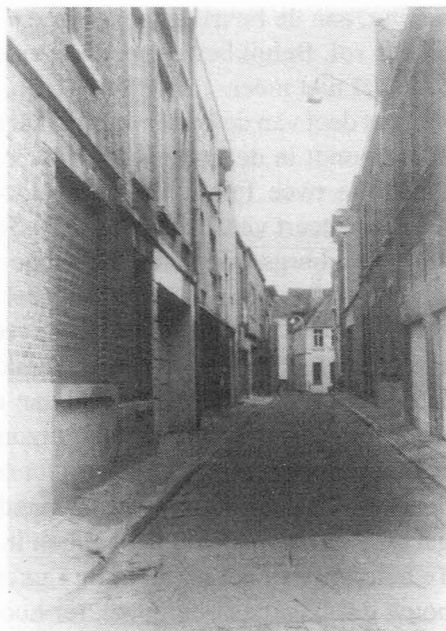

Fig. 19. Luxemburgstraat tegenover de Kominstraat. Eigen foto, 1993.

Bij J. Billet is het in 1662 "Luxemburgstraatje"; op het plan Goethals in 1796 komt het voor als "Luxembourgstraatje" en op het plan Gevaert-Vanimpe van 1878 heet het "rue du Luxembourg".

Zoals men kan zien op de schets (Fig. 1), bestaat de LUXEMBURG-STRAAT uit drie delen: een stuk dat uitmondt in de Ramen en tegenover de Komijnstraat gelegen is; het tweede stuk dat ligt aan het uiteinde van het Klein Raamhof en dat er haaks op staat; nog een eindje dieper ligt het eigenlijk oud beluik waar een aantal kleine huisjes staan (de nrs. 18 tot en met 40) met heel wat rommel, materialen, fietsen, stukken van fietsen en moto's voor de deur maar ook met hier en daar bloembakken aan het raam en groen aan de gevel, zie foto hierbij (Fig. 18).

Het beluik laat wel een schamele en rommelige indruk. Er is gebrek aan het gewoon, individueel, huiselijk comfort. Maar toch is het bewoond, door nogal wat jongere mensen en wordt er hier en daar gewerkt en hersteld. De bewoners zelf zijn blijkbaar aan de woonomgeving gehecht. Toen er enkele jaren geleden stemmen opgingen om een aantal panden onbewoonbaar te verklaren, hebben de bewoners zich tegen dat plan met kracht verzet. Het was de bedoeling van de stad om er o.m. een parking aan te leggen maar men heeft daar uiteindelijk van afgezien. Beluiken zijn niet alleen overblijfselen van een stuk Gentse geschiedenis maar er wonen ook nu mensen die, spijs de ongunstige huisvestingsvoorwaarden en het gebrek aan de normale uitrusting, aan de buurt gehecht blijven. Psychologische factoren spelen daarbij een rol. Beluikbewoners in de vroegere betekenis van het woord zijn het evenwel niet meer.

Van het deel van de Luxemburgstraat dat haaks op de twee andere delen staat en uitmondt in de Ramen, tegenover de Komijnstraat, geven we hierbij ter illustratie twee foto's. De eerste toont de situatie op heden (Fig. 19); de tweede dateert van 1890 (Fig. 20). Zoals men ziet hebben er in dit deel van de Luxemburgstraat sinds het einde van de vorige eeuw heel wat verbouwingen plaats gehad en hebben veel van de kleine huisjes, die er stonden, plaats gemaakt voor woonsten van recenter datum. De straat heeft trouwens een groot deel van haar vroeger karakter verloren. Zoals men kan zien op de foto van 1890 hebben er vooral aan de Noorderkant eertijds typische oude woonsten gestaan. Op een paar uitzonderingen na, hebben de meeste huizen er thans architectonisch geen bijzondere betekenis. Te noteren valt dat er in de Burgstraat een aantal grote panden gelegen zijn die een achterbouw, garages en een in- en uitrit hebben in de Luxemburgstraat.

Te noteren: aan het nr. 50 in de Luxemburgstraat staat een appartementsgebouw dat bovenaan de gevel, ter hoogte van het tweede verdiep, een grote gebeeldhouwde kop draagt, gekapt in een roodachtige hardsteen (Fig. 21). Deze stelt, volgens K. Haerens, L.J. Gay-Lussac voor, een beroemde Franse scheikundige en physicus die leefde van 1778 tot 1850. Steeds volgens de-

Fig. 20. Luxemburgstraat, 1890.

zelfde auteur is dit beeld het werk van de vroegere Gentse beeldhouwer Geo Verbanck, die toen werkte voor de architect Lelubre.

Voor de kunstliefhebbers kunnen we hier ook nog vertellen dat de gekende Gentse beeldhouwer Leon Sarteel in 1915 zijn atelier onderbracht in de Luxemburgstraat nr. 7 en er werkte tot hij in 1923 in het huwelijk trad en zich elders ging vestigen.

Aan de overkant van de hoek van de Luxemburgstraat en van de Ramen, waar we thans aangekomen zijn, ligt, zoals men kan zien op de schets van Fig. 1, de KOMIJNSTRAAT.

Fig. 22. Komijnstraat. Links poort en deur van huis nr. 3, daarnaast nr. 5, volledige gevel. Eigen foto, 1993.

Fig. 21. Luxemburgstraat. Bovenaan de gevel de kop van Gay-Lussac. Eigen foto, 1993.

Fig. 23. Komijnstraat waar "Poverello" gevestigd is. Eigen foto, 1993.

Wat de oorsprong van de benaming "KOMIJNSTRAAT" betreft, lezen we bij Maur. Gysseling: "Komijnstraat: in de Commijn strate, 1361, - Komijn, een specerijplant; cf. Peperstraat. Ook Gingebeerstrate genoemd. "Gingebeerstraat" (nu Komijnstraat): in de Ghinghebeer strate, 1367; 1376. (gingebeer: Gember)".

V. Fris legt uit dat het straatje vroeger ook Ghingebeerstraat of Ginnebeerstraat genoemd werd. Reeds in het jaarregister van 1372 staat vermeld: "Schepen parchele van ervachtigheden liggend in de stede van Ghend in de Commynstrate". In het register van de Schepenen van de keure over 1606-1607 staat er "Comijnstraat". In de reeds eerder vermelde statistiek van J. Billet is er sprake van de Comynstraat en op dat ogenblik (1662) stonden er 18 huizen. In 1764 werd er in een notariële akte melding gemaakt van "Commynstraete" en "Ginneberstraete". Op het plan Goethals van 1796 komt er "Gingebeerstraete" voor en op het plan Gevaert-Vanimpe heet ze: "rue du Cumin".

Het is een rechte, tamelijk brede en rustige straat (Fig. 22) waarin een paar mooie woningen staan. Ze biedt wel een ander uitzicht dan de Ramen en de Luxemburgstraat. Aan haar Westkant mondt ze uit in de Peperstraat.

Op de hoek van de Komijnstraat en van de Ramen zit in de gevel, aan de Noorderkant van de straat, juist onder de huidige plaat met de straatnaam, een oude witte steen waarop in reliëf de benaming "Commyn traet" voorkomt.

Aan de ZUIDKANT van de Komijnstraat staan enkele schone panden. Tegenaan de hoek van de Komijnstraat en van de Ramen, aan het nr. 1, bevindt zich een grote woonst met bepleisterde witte gevel, drie bouwlagen en zes traveeën tellend, waar een confectiezaak gevestigd is. Anekdote: jaren geleden heeft men, in het lang verhaal over de zoektocht naar het verdwenen paneel van het Lam Gods, "De Rechtvaardige Rechters" voorstellend, nog verondersteld dat het verdwenen stuk daar ergens onder de vloer verborgen zat. Maar ook dat vermoeden bleek ongegrond. Een onderzoek ter plaatse leverde niets op en "De Rechtvaardige Rechters" kwamen niet te voorschijn.

Aan het nr. 3 (helemaal links op de foto van Fig. 22) bevindt zich een groot huis met een rondboogvormige poort en daarnaast een deur. Het telt drie bouwlagen en vier traveeën. Op de poort een koperen plaat met de vermelding "Ch. De Jaegher Meubles de Style". Het plaatje hangt er al vele jaren want ook Jaime Jurdan spreekt erover in zijn "Buurtbewoners uit het Blinden en omliggende in 1920-1930". Misschien is daar nu een opvolger gevestigd.

Daarnaast het pand dat het nr. 5 draagt (zie eveneens Fig. 22) en dat onmiddellijk opvalt: een zeer brede, sobere gevel in rode baksteen die twee bouwlagen telt, een grote ingang deur in een omkadering van blauwe hard-

steen, verder een grote poort. Eertijds allicht twee woningen, later tot één geheel gemaakt. Een vrij aanzienlijk, goed bewaard gebouw. Tientallen jaren geleden stond daar het herenhuis van de heer Claeys van de alcoholstokerij die daarachter gelegen was en waarvan we nog overblijfselen zien in de Brouwersstraat. Vijftien jaar geleden werd het pand, dat toen vervallen stond en administratief omschreven werd als een "geklasseerd puin" aangekocht door de heer De Pannemaeker die het gebouw herstelde en restaureerde en er burelen onderbracht. Jaren later is daar dan "POVERELLO" gekomen. Laten we hier nog aan toevoegen dat op diezelfde plaats eeuwen geleden een klooster zou gestaan hebben.

Naast de ingangdeur aan het nr. 5 een plaatje met daarop het woord "Poverello", niet enkel een naam maar ook een begrip. "POVERELLO" het Italiaans voor "de kleine man"; een hulpverlening aan mensen in nood die steunt op een Evangelische inspiratie en verwijst naar de H. Franciscus van Assisi.

In 1978 opende de heer Jan Vermeire met enkele vrijwilligers in de Brusselse Marollen een eerste Poverellohuis. Sinds 1988 is "Poverello" ook in Gent gevestigd, aan de Komijnstraat nr. 5 (Fig. 23).

Het gaat om een onthaalcentrum voor hulpbehoevenden van alle leeftijd, jonge en oude mannen en vrouwen. Met nadruk wordt erop gewezen dat "Poverello" werkt met vrijwilligers, mensen die niet betaald worden.

Het onthaalcentrum staat iedere dag open van 10 tot 17 u., behalve tijdens het weekend. Van kwart vóór twaalf tot veertien uur kunnen hulpbehoevenden er warm eten krijgen. Voor de dagschotel betalen ze 40 fr. voor de soep 7 fr. Koffie is er eveneens te bekomen. Overnachten kan niet.

Velen van hen die er komen zijn beland in een vorm van structurele armoede; hebben ofwel moeilijkheden van materiële tot geldelijke aard of bevinden zich in een morele noodsituatie; zijn mentaal gehandicapt of verkeren in de onmogelijkheid om op zelfstandige wijze hun karige centen te beheren. Ik ben er binnen geweest en werd er op vriendelijke en voorkomende wijze te woord gestaan. Aan mijn uiterlijk te oordelen moet men waarschijnlijk gedacht hebben dat ik in aanmerking kwam voor hulpverlening want de dame aan de receptie vroeg mij of ik kwam om te eten... Ik heb haar onmiddellijk gerust gesteld en verteld dat de aanleiding van mijn bezoek elders lag en dat ik kwam om iets te vernemen over de werking van "Poverello".

Er weze terloops nog gezegd dat ook het interieur van deze woonst nog zeer schone delen bevat waaronder fraaie wandversieringen en een mooie trapzaal.

Er heerst in dit onthaalcentrum een rustige en aangename sfeer. Het is er kraaknet. "Poverello" is een oord waar noodlijdenden zich thuis kunnen voelen, waar ze hulp, vriendschap en genegenheid vinden. Voor heel wat

mensen op de sukkel een lichtpunt. Best nog dat er in deze harde en soms medoogenloze tijd toch nog plaatsen zijn waar ongelukkigen en behoeftigen, bijstand en tegemoetkoming vinden. "Poverello" geniet geen subsidies en is aangewezen op giften, voedsel, goederen en materiaal dat het vanwege een aantal mensen krijgt. Toen ik er was, zaten enkele mannen, oude en jonge, ook vrouwen waaronder sommige met een klein kindje, stilletjes te eten aan nette tafeltjes; een beter moment in een moeilijk dagelijks bestaan. "Poverello" aan de Komijnstraat, een toevlucht waar vrijwilligers met zeer veel toewijding en vriendschap een moeilijk maar op menselijk vlak zeer nuttig werk verrichten. In de hedendaagse kroniek van deze buurt neemt "Poverello" een heel aparte plaats in.

Juist voorbij het grote pand, waar "Poverello" gevestigd is, bevindt zich nog een klein, oud huisje met een werkelijk mooie, typische trapgevel, zie bijgaande foto (Fig. 24).

Aan de NOORDKANT van de Komijnstraat bevindt zich geen enkel gebouw meer dat thans architectonisch nog opvalt. Wel zijn er enkele huizen in een zelfde bouwtrant waarvan de gevel onlangs gedecapeerd werd en in de rij in gunstige zin afsteken.

We bereiken de hoek van de Komijnstraat en het BLINDEKEN, een klein straatje gelegen tussen de Komijnstraat en de Brouwersstraat waarover we het reeds hadden.

Het BLINDEKEN is zeer oud. Op het oud Stadsplan (Fig. 3) kan men het zeer duidelijk zien liggen en stelt men vast dat de achterbouw en de hovingen van sommige in de Hoogstraat gelegen panden, waaronder het "Hotel Reylof" aan de Westkant van het Blindeken paalden en in de Komijnstraat uitmondde.

Wat de oorsprong van de benaming "BLINDEKEN" betreft, kan er worden op gewezen dat het straatje op het plan Goethals van 1796 vermeld staat als "Blindeken". Volgens V. Fris bevatte dit straatje vroeger alleen nog blinden muren, zonder venster, vandaar de naam "Blindeken". Hij voegt eraan toe dat de Franse vertaling "rue de l'Aveugle" dus niet past. Het is onder deze laatste benaming dat het straatje o.m. op het plan Gevaert-Vanimpe wordt aangeduid.

In het BLINDEKEN staan aan de Oostzijde nog enkele kleine, nederige huisjes, zoals men kan zien op bijgaande foto (Fig. 25). Aan het uiteinde van de straat ziet men een deel van de achterbouw en de poort van het "Hotel Reylof" die gelegen zijn in de Brouwersstraat.

De WESTZIJDE van het Blindeken is thans volledig in beslag genomen door de achterkant van het gebouw van de polikliniek R.N. van de C.M. met boven de inrij een mooie O.L.V. in een kapelletje. De bouw van de polikliniek gebeurde in de twee fasen: de eerste had betrekking op het deel aan de kant van het Blindeken in 1960; de tweede betrof het deel met de hoofdin-

gang aan de Peperstraat in 1973. Het Blindeken heeft een groot deel van zijn oorspronkelijk karakter verloren.

Jaime Jurdan heeft in een aantal bijdragen, getiteld: "Het kwartier van het Blindeken", "Buurbewoners uit het Blindeken en omliggende in 1920-1930", "Verdere herinneringen van een buurtbewoner van het Blindeken", verschenen in Ghendtsche Tydinghen in 1991 (nrs. 2, 5 en 6) en in 1992 (nr. 3), op pittige wijze beschreven hoe de mensen in die jaren in het Blindeken en omgeving woonden, leefden en werkten. Hij heeft er zijn jeugd doorgebracht, heeft er als kind de Eerste Wereldoorlog meegemaakt en is duidelijk zeer gehecht gebleven aan de herinneringen uit die tijd. Hij vermeldt ook enkele pijnlijke gebeurtenissen die toentertijd de buurt in het nieuws brachten.

We verlaten het Blindeken en komen terug in de Komijnstraat die we volgen tot aan de Ramen waarvan het laatste gedeelte uitgeeft in de Burgstraat. Een zeer oneffen wegdek en smalle voetpaden.

In dit stuk van de Ramen staan enkele woningen die architectonisch niet veel te betekenen hebben. Op de plaats waar de straat uitmondt in de Burgstraat is de toestand echter totaal anders.

Inderdaad, aan de HOEK RAMEN-BURGSTRAAT-OOSTKANT - staat een grote woning met een zeer mooie trapgevel in rode baksteen; op twee datumstenen de vermelding: "Anno 1662". Zowel aan de voorkant (Burgstraat) als aan de zijkant (Ramen) is deze prachtige gevel op voortreffelijke wijze gerestaureerd. Op een kleine steen, ter hoogte van de eerste verdieping (kant Ramen) treffen we de vermelding aan: "Herbouwd in 1905, bouwkundige Dekeyser". Het is een van de best bewaarde gevels in zijn soort in onze stad, zie foto (Fig. 26).

Aan de WESTKANT van de HOEK RAMEN-BURGSTRAAT staat eveneens een zeer groot en oud pand maar van een totaal andere conceptie en stijl (Fig. 27). Toch verdient ook deze woning onze bijzondere aandacht. Vooral de wit bepleisterde gevel aan de kant van de Ramen bezit het karakter van een oud gebouw, streng van uitzicht en conceptie, sober; hoge en smalle ramen met vaste luiken op het gelijkvloers; op de verdieping gekleurde glasramen achter ijzeren staven. Het geheel doet denken aan de vroegere aanwezigheid van een gesticht of een inrichting. Er zou op die plaats in de 14de-15de eeuw een ziekenhuis geweest zijn met O.L. Vr.-kapel. Het ziekenhuis werd opgeheven in 1605.

Naar aanleiding van de tentoonstelling "8 Eeuwen Gentse Ziekenhuizen", die in de loop van de maanden februari en maart 1993 werd ingericht in het Museum Vander Haeghen op initiatief van de Raad van Bestuur van het Universitair Ziekenhuis-Gent met de deskundige medewerking van de Gentse Stichting Palfyn, werd een mooie catalogus uitgegeven getiteld "8 Eeuwen Gentse Ziekenhuizen". Daarin wordt er melding van gemaakt dat op

Fig. 24. Komijnstraat. Oud huisje met trapgevel. Eigen foto, 1993.

Fig. 25. Het Blindeken. Eigen foto 1993.

Fig. 26. Hoek Ramen/Burgstraat: Huis met trapgevel. Eigen foto, 1993.

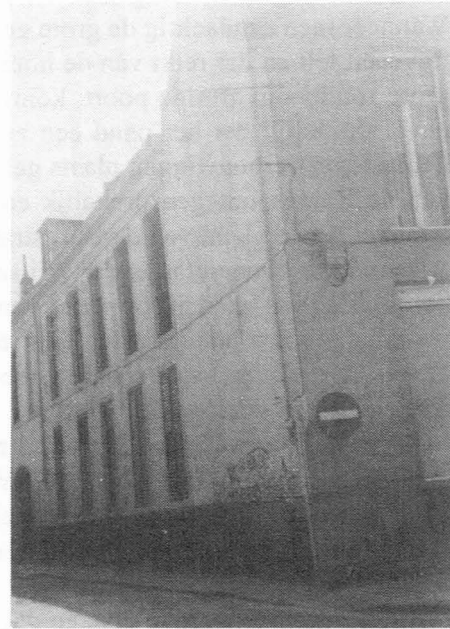

Fig. 27. Hoek Ramen/Burgstraat waar in vroeger eeuwen het "Simpelhuis" stond. Eigen foto, 1993.

de hoek van de Ramen en van de Burgstraat eertijds het "Simpelhuis" was gelegen waar reeds vroeg vrouwelijke geesteszieken werden opgenomen. In het begin van de 17de eeuw (1605), zo wordt eraan toegevoegd, verhuisde het "Simpelhuis", ook Vrouwenweezenhuys of O.L.V. - godshuis genoemd, wegens plaatsgebrek naar een gebouw aan de Oude Violettenlei in de nabijheid van de Zandpoort. Daar bevond zich in het begin van de 14de eeuw het Oud Boggardenklooster dat later ook nog godshuis van de wollewevers was.

Zoals we reeds schreven in een eerder verschenen bijdrage getiteld "Aan de Houtlei Vroeger en Nu", werd de Zandpoort in de 17de eeuw ook "Zottepoort" genoemd omwille van de nabijheid van het gesticht voor geesteszieke vrouwen dat de Schepenen daar oprichtten in 1605. Het werd ook "Simpelhuis" geheten. De ongelukkige vrouwen werden er lange tijd in erbarmelijke omstandigheden ondergebracht en op menssonwaardige wijze behandeld. Toen de Zusters van Liefde er in het begin van de 19de eeuw de verpleging van de geesteszieke vrouwen op zich namen, verbeterde het lot van laatstgenoemden aanmerkelijk. Tot in het begin van deze eeuw bleef het asiel aldaar behouden. Daarna werd het opgeheven en verhuisden de geesteszieken naar een ander en degelijk ingericht gesticht buiten de stad (Caritas in Melle).

We keren nog even terug naar de hoek van de Ramen en de Burgstraat. Wanneer men aandachtig de grote gevel bekijkt, die twee bouwlagen en zes traveeën telt en die reikt van de hoek tot aan de verder in de straat gelegen grote rondboogvormige poort, komt men onder de indruk. Het is in ieder geval duidelijk dat het pand een zeer oude kern moet gehad hebben. Er hebben wel verbouwingen plaats gehad maar het gebouw heeft aan de kant van de Ramen ontegensprekelijk een deel van zijn karakter weten te behouden. Aan de kant van de Burgstraat is dit evenwel niet het geval.

Alhoewel de Ramen langs een vrij smal stuk in de Burgstraat uitmonden is het toch zo dat er zich, op ieder van de twee hoeken, een groot en merkwaardig gebouw bevindt. Het is in ieder geval te hopen dat geen van beide gevels, die elk in een verschillende bouwstijl zijn opgetrokken, zal verdwijnen of zal geschonden worden.

In tegenstelling tot wat sommigen misschien zouden geneigd zijn om te denken, zijn de RAMEN EN OMGEVING historisch niet zo'n onbelangrijke buurt geweest. Er zijn daar wel degelijk interessante zaken te zien en over wat er zich in de loop van de tijd heeft afgespeeld, valt er heel wat te vertellen.

Het ware ook verkeerd te denken dat, aangezien de buurt ietwat verscholen lag, de Ramen en onmiddellijke omgeving vergeten straten waren. Het tegendeel is waar. We weten dat er een aantal herbergen, zaken en bedrijven gevestigd waren en dat het verenigingsleven er bvb in de 19de eeuw goed

floreerde. Onder de herbergen in de Ramen speelde deze, die de naam "De Prins" droeg, een voornamelijk rol, in zekere zin vergelijkbaar met die van "De Parnassus" aan de Oude Houtlei waarover we het gehad hebben in de bijdrage "Aan de Houtlei Vroeger en Nu". We hebben er reeds eerder melding van gemaakt dat "De Prins" gevestigd was in een pand met een mooie trapgevel (Fig. 15b) die gelukkig tot op heden bewaard is gebleven.

Het is in de herberg "De Prins" dat in 1808 door enkele architecten en kunstenaars, waaronder twee eminente Gentse figuren: Louis Roelandt en P.J. Goetghebuer de bekende "Société des Arts" gesticht werd die vanaf 1816 de "Maatschappij voor Schone Kunsten en Letteren" (Société des Beaux Arts et de Littérature) werd genoemd. Deze Vereniging speelde op cultureel vlak een belangrijke rol. Destanberg vermeldt onder de in 1831 in Gent bestaande Gilden, Maatschappijen en Schouwburgen nog steeds de "Maatschappij voor Schone Kunsten en Letteren".

In "De Prins" was eveneens de "Société des Choeurs" of "Choor- en Gezang-Maatschappij" gevestigd die in 1835 was gesticht en geleid werd door Martin Joseph Mengal. Op 15 januari 1837 gaf de "Société des Choeurs" onder leiding van J. Mengal, bestuurder van het Conservatorium, in het lokaal van de "Maatschappij van Schoone Kunsten" een concert waarover met veel lof gesproken en geschreven werd. "De Prins" moet dus toch een zekere reputatie gehad hebben vermits er artistieke manifestaties van dergelijk niveau plaats hadden.

Er gingen in "De Prins", die over een ruime zaal en zekere accommodaties moet beschikt hebben, niet alleen culturele activiteiten door. Er hadden ook andere samenkomsten plaats.

Op 2 november 1837 belegden een aantal fabrikanten, handelaars en winkeliers er een grote vergadering om middelen te zoeken teneinde het rondleuren en de openbare verkopen van nieuwe goederen, waaronder ze veel te lijden hadden, te doen ophouden. De vergadering stelde verzoekschriften op gericht aan de Koning en aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers waarin ze haar grieven uiteenzette. Ze wendde zich tevens tot het Stadsbestuur om de behartiging van de belangen van de handel te bekomen.

Dat de herberg "De Prins" een van de bekende gelegenheden van de Stad was, blijkt ook uit het feit dat er voor de verkiezingen voor de Kamer in 1847 tien kiesburelen waren ingericht, waaronder een in "De Prins".

Het vermelden waard is ook zeker het feit dat de Zangmaatschappij "De Verenigde Werklieden" op 9 april 1855 in "De Prins" een concert gaf waarvan de opbrengst bestemd was om een van haar leden vrij te kopen van militaire dienst. Van zo'n initiatief mag men wel zeggen dat het getuigde van de wil om het nuttige aan het aangename te paren.

In "De Prins" was het lokaal gevestigd van heel wat maatschappijen en ver-

enigingen die er hun vergaderingen en samenkomsten belegden zodat er daar veel mensen over de vloer kwamen. Dat er ook aan ontspanning gedacht werd en er in die omstandigheden ook een danszaal gevestigd was, hoeft niet te verwonderen. Het dansen was in die tijd en zelfs tot in het begin van deze eeuw een zeer populaire ontspanning bij de Gentenaars. Ook wat die aktiviteit betreft was er parallelisme met "De Parnassus" op de Houtlei, alhoewel de bekendheid van deze laatste als danszaal wel groter was en ze alsdusdanig ook langer dienst heeft gedaan.

De tweede helft van de 19de eeuw was op sociaal gebied een beroerde tijd. In de jaren '60 kwam het sociale sterk op de voorgrond; 1867 was een jaar van stakingen.

Op 3 juli 1867 hielden de timmerlieden in "De Prins" een vergadering waarop een zeshonderdtal aanwezigen waren; een zeer aanzienlijk aantal, wanneer men er rekening mede houdt dat, volgens bepaalde gegevens uit die tijd, dit getal overeenstemde met de quasi totaliteit van het aantal vaklieden uit die sector op dat ogenblik in onze stad.

Enkele dagen later, op juli 1867, waren het "De Verenigde hair en baardscheerders"... die in hun lokaal "De Prins" samenkwamen teneinde op billijke wijze hun tarieven vast te stellen.

Op zondag 17 november 1867 werd echter in "De Prins" een meeting gehouden ingericht door het Algemeen Werkersverbond. Er werd een motie goedgekeurd tegen het wetsontwerp op de inrichting van het leger en waarbij de afschaffing van de loting en van een bestendig leger gevraagd werd.

Op 26 januari 1868 belegde de Werkersbond een vergadering met aan de agenda volgende punten: Afschaffing van de loting; een vraag gericht aan de Senaat om een wet te stemmen die zou bepalen dat de rechter in Vlaanderen de Vlaamse taal moest kennen; een woord van dank gericht tot de heer Maere voor zijn tussenkomst in het Parlement.

Ook de "Maatschappij Vooruit" hield vergaderingen in "De Prins". In een "Bericht" deelt de Maatschappij Vooruit (kenspreuk: Bemijn uw naasten) mede: "de bovengenoemde Maatschappij heeft in hare zitting van 7 juni besloten, Twee Volksvergaderingen in te richten. De eerste vergadering zal plaats hebben Zondag toekomende, 21 juni, in den estaminet St-Zacheus. De tweede vergadering zal gehouden worden Zondag, 28 juni 1868, in den estaminet De Prins, Ram nr. 26, telkens om 10 ure 's morgens. Verders zal de Maatschappij in beide plaatsen hare tweemaandelijksche vergaderingen houden voor de leden van deze wijken, maar altijd op verschillende zondagen. Deze vergaderingen worden gehouden om de werkingen der Maatschappij Vooruit bekend te maken en om eenieder in de gelegenheid te stellen, met de bestaande Maatschappijen van Gent in betrekking te komen, en ook om ieder lid zooveel gemak mogelijk te verschaffen tot het bijwonen der vergaderingen van de Maatschappij. Personen vreemd aan de Maat-

schappij zullen het woord geweigerd worden."

Dagorde der vergadering van 28 juni: "Over het doel die de Maatschappij zoekt te bereiken in de toekomst".

Tot daar het Bericht.

Sommige bijeenkomsten in "De Prins", waarop belangrijke problemen aan bod kwamen, konden rekenen op de belangstelling vanwege de politie die er verslag van opmaakte. Zo staat er in een politieverslag te lezen dat er op 12 oktober 1868 een meeting doorging in "De Prins" waarop een 250 toehoorders aanwezig waren en verschillende sprekers het woord namen. Van Pottelsberghe, voorzitter van de kleermakers, opende de vergadering. Hij had het over de noodzakelijkheid om artikel 1781 van het Burgerlijk Wetboek af te schaffen; over de middelen om een beter loon te bekomen en over de werkrechtshraden die niet functioneerden volgens de wensen van de arbeiders; tot slot oordeelde hij de oprichting van een Internationale nuttig maar beschouwde dit nog als een wensdroom. De Boos sprak in dezelfde zin. Tenslotte was er nog Hermann Van Duyse, student die maar een korte toespraak hield waarin hij wees op het nut van de Internationale.

Maar ook de Gentse koetsiers lieten zich niet onbetuigd. Op maandag 7 augustus 1871 ging 's avonds in "De Prins" een Algemene Vergadering door voor alle "Vigilanten Koetsiers" met aan de dagorde: 1° de oprichting van een Maatschappij met als doel de zieke koetsiers te ondersteunen en de lonen te verbeteren; 2° het beramen van middelen om het dagloon te verhogen.

Op 9 juni 1874 hadden er verkiezingen plaats voor de Senaat. In "De Prins" was één van de 26 kiesbureaus gevestigd. Op een paar uitzonderingen na, waren de kiesbureaus ingericht in de voornaamste drankhuizen van de stad. Terloops aangestipt, er was ook een kiesbureau in de Foyer van de Minardschouwburg.

Vermelden we tenslotte nog dat "De Prins" ook over een toneelzaal beschikte. Bij Lode Hoste lezen we dat onder de Maatschappijen, die tussen 1880 en 1890 op toneelgebied actief waren, zich ook de Maatschappij "Door Eendracht sterk" bevond, gevestigd in de Ramen.

En vermits we het toch over toneel hebben, iets helemaal in de marge.

In de Almanak: "Het Verheerlykt Vlaenderen of den Vlaemschen Hovenier die Vlaenderen verheerlykt" (1815) is er sprake van een toneelopvoering waarin een "Saemensprack" voorkomt "tusschen Lieven en Gysken", "inweunders van die aude stede van Ghendt" en die dus Gents spreken*:

Op een bepaald ogenblik zegt Gysken tot Lieven: "... 'k kwâme kik maer hier passanten om te weeten ofge gulde meé den Raeme en de Bergstraete

* in "Proeven van Vlaamse Volksletterkunde uit de Franse bezettingstijd" door Prof. Dr. P. De Keyser, in: Overdruk uit de Verslagen en Mededelingen 1963 aflevering 9.10.11.12 van de Koninkl. Vlaamse Academie voor Taal en Letterkunde.

patroelden doet, gelyk ze my zeggen?", waarop Lieven antwoordt: "Godt zal my zegenen! 'K en trekke my niets anders aen aes mij wyf, myn kinders en myn straetjen...".

Wat betekent "patroelden doen meé den Raeme en de Bergstraete"? Ik denk dat patroelde of patroelje hier betrekking heeft op het feit dat het College van de Stad in 1815 besloot om de nachtwacht herin te richten en dat van dan af elke buurschap, van zes uur 's avonds tot middernacht, een wacht moest leveren die diende te letten op de goede orde en de openbare rust. De wakers moesten onbekende vreemdelingen en verdacht uitziende personen naar de politie brengen. Ze moesten er ook voor zorgen dat de herbergen om 10u. gesloten waren en aan de burgemeester de namen van de herbergiers mededelen die weigerden om de onderrichtingen na te leven.

We mogen allicht aannemen dat Ramen en Burgstraat ook een wacht moesten leveren maar uit het antwoord van Lieven kan men misschien wel afleiden dat de maatregel met niet al te veel enthousiasme onthaald werd.

Alhoewel de Ramen en onmiddellijke omgeving, zoals we in het begin van deze bijdrage schreven, als het ware verscholen lagen tussen de andere grotere straten uit de omgeving: Poel, Hoogstraat, Peperstraat, Burgstraat en Drabstraat, waren ze in Gent toch een bekende buurt.

Uit de kortere opsomming hierboven van allerlei samenkomsten, vergaderingen en manifestaties van diverse aard, die in de loop van de 19de eeuw in de Ramen plaats vonden, kunnen we opmaken dat er ook in de vorige eeuw aldaar heel wat aktiviteit was en dat de estaminet "De Prins" toch een en ander had meegemaakt op politiek, sociaal en kultureel vlak. Ook de volkse ontspanning kwam er aan haar trekken.

Ik geloof niet dat er over de Ramen veel geschreven is. Wel was er een goede momentopname door Oda Van de Castyne, Dr. in de Kunstgeschiedenis en in de Archeologie, die naar aanleiding van een wandeling die ze als toeriste in de jaren '20 doorheen onze stad maakte, in gevoelige en fijnzinnige bewoordingen een treffend beeld schetste van de Ramen en de huisjes die er zich bevonden: "Nous enfilons la rue du Bélier. Celle-ci nous ménage à chacun de ses tournants de curieuses échappées sur un labyrinthe de pauvres venelles, où subsistent quantité d'humbles logis du XVIIe siècle. On les reconnaît à leurs murs bas et à leurs grands toits percés de lucarnes en maçonnerie, affleurant la façade et se terminant par un pignon dentelé. Une Vierge dans sa niche, un pinson dans sa cage, une jonchée de fruits sur un éventaire, des géraniums au bord d'une fenêtre, et voici le plus joli tableau que puisse rêver un peintre...". Het pittoreske van een eeuwenoude Gentse buurt waar veel Gentenaars aan voorbijgaan zonder er nader kennis mee te maken. En eigenlijk is er nog meer te zien dan hetgeen Oda Van de Castyne er, na een vluchtig bezoek, over schreef.

Alhoewel de toestand er op heden ontegensprekelijk problemen stelt, o.m. in verband met het stuk braakliggende grond, de overblijfselen van industriële gebouwen en het gebrek aan onderhoud op bouwfysisch vlak van het beluik aan de Luxemburgstraat, gaat er van de Ramen en de omliggende buurt toch een zekere sfeer uit en zijn er delen die in ieder geval moeten gevrijwaard en beschermd worden.

Maar ja, voor sommige mensen gaat het "slechts" over de Ramen, over de Brouwersstraat, over het Blindeken en over de Luxemburgstraat. Hoe zouden ze willen dat ze daar aandacht voor opbrengen, wanneer ze soms amper voldoende interesse betonen om datgene dat, op het vlak van het bouwkundig erfgoed in onze stad van zeer groot belang is, te vrijwaren.

We zijn de mening toegedaan dat het mogelijk moet zijn om in deze buurt sommige delen te saneren en een projekt te ontwikkelen dat ook de woonfunctie ten goede komt en het karakter van de gehele omgeving eerbiedigt. Toch is er een zaak waarop heel in het bijzonder de aandacht dient gevestigd: dat men a.u.b. niets onderneemt om het autoverkeer in dit kleinmazig stadsdeel nog meer aan te trekken door het aanleggen van een parking in de Brouwersstraat. Dat ware niet alleen bouwkundig een grove vergissing; het zou voor de buurt een zware belasting betekenen en een bedreiging vormen voor de veiligheid van de bewoners. Het stratenpatroon aldaar leent zich allerminst tot de verwezenlijking van een dergelijk plan dat zou gepaard gaan met zware ingrepen die de Ramen zouden vernielen.

Een groot stuk groen zou er integendeel zeker op zijn plaats zijn. De bewoners van de Ramen en omgeving zouden er ongetwijfeld baat bij hebben. Een ruimte waar de mensen even op adem kunnen komen en wat verpozing vinden aan de rand zelf van het stadscentrum, dat onvoldoende groene rustpunten biedt, dat meer en meer versmacht onder de zware last van een al te druk autoverkeer en lijdt onder het lawaai en de geluidshinder.

Mocht men in de Brouwersstraat toch een parking aanleggen, zoals onlangs nog van overheidswege in het vooruitzicht gesteld, dan zal deze pittoreske buurt voor altijd kapot gemaakt zijn en zal het zoveelste stukje oud Gent uit het stedelijk landschap verdwijnen.

Er zijn mensen, die zich daar geen de minste zorg over maken, die aan het behoud en de vrijwaring van de Ramen en omgeving geen boodschap hebben en op wie nog steeds de woorden toepasselijk zijn die A. Vander Mensbrugge in 1913 voor de "Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent" uitsprak, toen hij het had over het verband tussen archeologie en restauratie. Hij wees toen beschuldigend diegenen met de vinger die ervan droomden om de Ramen te verbreden, wat zou neerkomen op de vernieling in de Burgstraat (hoek Ramen-Burgstraat) van een van de schoonste en best bewaarde gevels van onze stad en op de teloorgang van een groot aantal archaische huisjes met oude geveltjes, die er een van de meest pitto-

reske buurten van maken. "En", zo voegde Vander Mensbrugge er nog aan toe "men kan zich een beeld vormen van wat deze buurt zou worden, mocht dat projekt verwezenlijkt worden, wanneer men kijkt naar het reeds verbreed gedeelte". Zijn oordeel daarover was gewoon vernietigend.

Ook vandaag, tachtig jaar later, en nadat de Ramen in de voorbije decennia reeds een zware tol moesten betalen aan een meedogenloze afbraak en een stijlloze nieuwbouw, is het risico voor verdere vernieling reëel. Ook nu is de buurt, waar ooit de oudste Gentse burg stond, waar vroeger de lakenwevers "hunne raemen plachten te staen" en waar zich heden nog een aantal mooie, typische gevels en fraaie woningen bevinden, weer in gevaar. Is het dan werkelijk mogelijk dat zo iets ons onverschillig zou laten?

G. BROGET
mei 1993

Aanvulling

Wil u in ons vorig Nr. 2 op p. 74 onder Fig. 5 de volgende aanvulling noteren: Het is evident dat hier bedoeld wordt de Torenpootbrug na verbouwing, in de richting van de Ramen zoals in de tekst zelf van het artikel wordt toegelicht.

BIBLIOGRAFIE

- Blockmans Dr. Fr.: - Het Gentsche Stadspatriciaat tot omstreeks 1302. Antwerpen 1938.
- Broget G.: - Toen Wegenwerken op de Poel en Sint-Michielsplein een stuk ver Verleden blootlegden. In: Ghendtsche Tydinghen, 20ste jaargang 1991, nr. 5.
- Het Schokkebroersvestje. In: Ghendtsche Tydinghen, 21ste jaargang 1992, nr. 4.
- Aan de Houtlei Vroeger en nu. In: Ghendtsche Tydinghen, 22ste jaargang 1993, nr. 1.
- Langs de Drabstraat. In: Ghendtsche Tydinghen, 22ste jaargang 1993, nr. 3.
- Celis Gab.: - Beschrijving van Gent. - Gent 1920.
- De Keyser Dr. P.: - Proeven van Vlaamse Volksletterkunde uit de Franse Bezettingstijd. Kon. VI. Academie voor Taal- en Letterkunde, Overdruk uit de Verslagen en Mededelingen 1963, Aflever. 9-10-11-12.
- De Potter Fr.: - Gent van den oudsten tijd tot heden. Achtste deel Gent 1933.
- Deseyn G.: - Volkshuisvesting. In: Bouwen voor de Industrie. Museum voor Industriële Archeologie en Textiel, Gent 1989.
- Fris V.: - Les accroissements et les transformations de la superficie bâtie de Gand.
- De Oude Straatnamen van Gent, 1925.
- Gysseling Maur.: - Gent's Vroegste Geschiedenis in de Spiegel van zijn Plaatsnamen, 1954.
- Haerens K.: - Straatnamen van het Oude Gent. Gent 1981.
- Gentse Merkwaaardigheden. Gent 1980.
- Heins M.: - Gand sa Vie et ses Institutions. Gand 1916-1920.
- Hoste Lode: - Gezelschapsleven te Gent in de 19de eeuw begin 20e eeuw. In: Ghendtsche Tydinghen, 21ste jaargang 1992, nr. 2.
- Jaime Jurdan: - Het Kwartier van het Blindeken". In: Ghendtsche Tydinghen, 20ste jaargang 1991, nr. 2.

- Buurtbewoners uit het "Blindeken" en omliggende 1920-1930. In: Ghendtsche Tydinghen, 20ste jaargang, nr. 5.
- Buurtbewoners uit het "Blindeken" en omliggende in 1920-1930 (vervolg en slot). 20ste jaargang 1991, nr. 6 in Ghendtsche Tydinghen.
- Verdere herinneringen van een buurtbewoner van het "Blindeken". In: Ghendtsche Tydinghen, 21ste jaargang 1992, nr. 3.
- Steels M.:
 - Gent in 1847. In: Ghendtsche Tydinghen, 5de jaargang 1976, nr. 1.
 - Gent in 1855. In: Ghendtsche Tydinghen, 6de jaargang 1977, nr. 4.
 - Gent in 1867. In: Ghendtsche Tydinghen, 8ste jaargang 1979, nr. 6.
 - Gent in 1868. In: Ghendtsche Tydinghen, 9de jaargang 1980, nr. 1.
 - Gent in 1874. In: Ghendtsche Tydinghen, 10de jaargang 1981.
- Steyaert J.J.:
 - Volledige Beschrijving van Gent. Gent 1857.
- Van de Castyne O.:
 - Promenades à Travers Gand. In: Edit. du Touring Club de Belgique.
- U.Z. Gent:
 - 8 Eeuwen Gentse Ziekenhuizen. Dienst Public Relations. Gent 1993.
- Van Wesemael M.:
 - Vluchtige kennismaking met wat eens Overschelde was. In: Ghendtsche Tydinghen, 4de jaargang 1975, nr. 4.
- Gents Stadsarchief:
 - Atlas Goetghebuer.
- Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten Gent.

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE NR. 130

Op 15 juli 1899 stelde Victor Van der Haeghen in de rubriek "Kerkelijke Gebouwen - Lange Violettenstraat Nr. 65 - XVIIIe eeuw (1720)" in het Frans een fiche op over

De Kerk van het Onze-Lieve-Vrouw Begijnhof. (Uitwendig aspect)

Zoals bijna alle kerken in deze stijl die men de Jezuïetenstijl genoemd heeft, bevat de gevel van het oratorium van het begijnhof *Onse Lieve Vrouw ter Hoye* twee boveneen geplaatste orden.

De ene stemt overeen met de drie beuken, de andere, erboven, met het bovenste gedeelte van de hoofdbeuk. Al de kapitelen zijn in verschillende bouwstijlen; enkel de versiering van de kleine kolommen bij de ingang is volledig klassiek.

De onderste orde omvat zes volledige pilasters met een niet versierd dekstuk. De ingang wordt gevormd door een zuilengang. In een nis staat het beeld van de Maagd met het Kind. In de nis van twee nabijstaande panelen staan de beelden van de Heilige Aya en van de Heilige Godelieve.

Een boogvormig venster, bekroond door een afgerond fronton ondersteund

De Kerk van het Klein Begijnhof zoals Herman Verbaere ze zag.

door twee engelenkoppen, bevindt zich op de verdieping tussen twee pilasters. De buitenhoeken worden ingenomen door steunberen met aan hun bovenzijde afgeplatte oprollingen en aan de onderzijde een voetstuk met vazen.

De attiek is op de hoeken versierd met vazen en in het midden staat op een cartouche het jaartal 1720 in reliëf. Het gebouw wordt bekroond door een afgerond fronton met daarboven een kruis op een sokkel.

Deze goed geproportioneerde en slanke gevel in grijze en blauwe natuursteen heeft grote allure in het midden van de mooie lindebomen en domineert op een prachtige wijze de huisjes in rode baksteen. Het contrast met de zijgevels waar de koude bakstenen muren ter hoogte van de twee verdiepingen doorbroken worden door grote afgeplatte boogvensters zonder spijlen, is volledig. Wij slagen er niet in er ook maar de minste charme aan te vinden. Het klein torentje achter het koor draagt het jaartal 1658. Het is een overblijfsel van een vroegere constructie.

Isabelle-Françoise van Hoorebeke, "grootjuffrouw" van het Begijnhof, sloot op 5 september 1716 een contract af met de pachter van de stedelijke belastingen voor de invoer van de bouwmaterialen nodig voor het oprichten van de nieuwe kerk.

Deze bouwmaterialen, voor dewelke Jean Bourgaert tussenkwam, bevatten in het bijzonder: *Arduyn, blauwen ende witten, eenighen Avenne ofte Rysselschen steen; voorts eenighen Ieghelschen, Bentemschen steen; item careel voor meuren ende vauten, calck, haut, schailen, loot, ysere, ghelaesen, etc.*

Cf. Stadsarchief: Reeks 533, Nr. 108.

DE GENTSE BURGERLIJKE WACHT. 1814-1914 (Vervolg)

DE MUNICIPALE GARDE, OKT. 1830-SEP. 1831

Tijdens de buitengewone zitting van 2 oktober 1830 besloot de stadsraad dat, aangezien de omstandigheden, het raadzaam was een gewapend en betaald korps op te richten dat samen met de Temporaire Wacht de rust in de stad zou verzekeren en de gevangenis moest bewaken. De gebeurtenissen van eind september te Brussel hadden onze bestuurders doen nadenken. De temporaire wacht deed wel goed werk maar moest, als men ze nodig had, uit alle hoeken van de stad worden bijeengeroepen. Er was dus nood aan een goed getrainde, ingekwartierde eenheid die bij de minste onrust paraat stond om in te grijpen. (RV-2 okt)

Regering van Gend.

AENBELANGEND BERIGT.

KORPS VOLONTAIREN.

BURGEMEESTER EN SCHEPENEN,

Berigten dat den stedelyken Raed besloten heeft eene Municipale Garde in te rigten, welke zal gekaserneerd worden en de solde van het leger ontfangen. Alle militairen, welke zig in die Garde zouden willen enroleeren, kunnen zig daer toe aanbieden in de kazern *het Pesthuys*, by den heer Roupeinsky, kommandant van gemeld korps.

Gend, den 5 October 1850.

VAN CROMBRUGGHE.

Op bevel, *den Secretaris*, **ROTTIER.**

GEND, BY LOUIS DE BUSSCHER, STADS-DRUKKER, KOORN-MARKT, N° 13.

Afb. 1. SAG-M21.

Schepene Schoorman had de eer de garde op te richten. Hij zocht en vond een kommandant in de persoon van luitenant Roupcinsky. (1) De raadsheer trachtte zoveel mogelijk uniformen van de afgeschafte Schutterij te recupereren om er zijn municipalen mee in te kleden. (RV-5 okt)

Een bericht overal in de stad geafficheerd lokte de uit het Verenigd Nederlandse leger gedeserteerde militairen naar de stadswacht. *"Burgemeester en Schepenen berichten dat den Stedelyken Raed besloten heeft eene Municipale Garde in te rigten, welke zal gekazerneerd worden en de solde van het leger ontvangen. Alle militairen, welke zig in die Garde zouden willen enroleeren, kunnen zig daer toe aanbieden in de kazern het Pesthuys, by den heer Roupcinsky, kommandant van gemeld korps. Gend, den 5 oktober 1830."* (Afb. 1)

De eerste vrijwilligers waren gevangenen. De burgemeester had nl. de directeur van het Rasphuis, de stedelijke gevangenis, toelating gegeven alle militairen, die geen straf uitzaten voor misdrijf, vrij te laten op voorwaarde dienst te nemen bij de garde.

Het vlotte niet met de rekrutering van Roupcinsky berichtte: *"6 octobre. De gisteren geplaatste affiches hebben geen resultaat. Als de militairen die zich komen aanbieden horen dat de soldij gelijk is aan die van het leger, weigeren ze dienst te nemen. Ik sla voor de soldij te verhogen met 10 cent per dag"*. (SAG-M 21) Het college ging akkoord.

De opdracht scheen schepen Schoorman boven het hoofd te groeien want op 7 oktober verzocht de burgemeester de plaatskommandant, kolonel Van Den Sande, de aanwerving op zich te nemen. De kolonel liet er geen gras over groeien; op 7 en 8 oktober liet hij Emanuel Wyngaerd en Leonard Baptist Migeon, onderscheidelijk oud-sergeanten uit de 17e en 16e infanteriedivisie, benoemen tot onder-luitenant. (RV-7 en 8 okt) Op de vraag een geneesheer aan te stellen om de vrijwilligers te onderzoeken duidde het college, zonder betreffende te raadplegen, dokter De Nobele uit de Struifstraat aan. (SAG-M21)

Het spreekwoord zegt "zonder geld kan men niet koken" dus stemde de Raad in met een begin-budget van 2000 gulden om de eerste kosten te dekken. (RV-9 okt)

Aangezien de aanwerving niet het gewenste succes kende stelde de plaatskommandant voor de affiches ook in de randgemeenten uit te hangen. Het college volgde die raad op en liet zelfs een aanhangsel drukken, waarin de militairen verzocht werden zich te melden met wapen en uitrusting, die hen zouden vergoed worden. (SAG-M22)

Het korps dat ondertussen 97 man telde was grotendeels gekleed in uniformstukken uit de afgeschafte Schutterij. Om de "Holland-look" er enigszins af te halen waren de tenues aangepast door de Gentse kleermaker Lefrère.

Het hoeft niet gezegd dat de steeds in aantal stijgende eenheid zwaar drukte op de stadskas. De vooruitziende burgervader stelde op 9 oktober een commissie samen die zich naar Brussel moest begeven om er met bewindslid Joly, hoofd van het "comité de guerre" te onderhandelen met als doel de municipale garde door de voorlopige regering te laten overnemen. (SAG-M 21)

De commissie boekte resultaat zoals we verder zullen zien.

Van Den Sande meende dat Roupcinsky lang genoeg luitenant was geweest en liet hem door de burgemeester aanstellen in de graad van kapitein. (RV-10 okt)

Toen het legioen "Belgo-Parisienne" Gent binnenrukte, om er de Hollanders uit de citadel te jagen, werden ze in het Pesthuis ingekwartierd. (2) Om spanningen tussen de twee korpsen te vermijden moesten de municipalen verhuizen naar de kleine cavaleriekazerne iets verder in de Keyserstraete gelegen.

In een rapport van 12 oktober zien we dat de getalsterkte bij de stedelijke garde de honderd reeds overschreed. Meer en meer vrijwilligers kwamen het korps vervoegen zodat de plaatskommandant op 20 oktober voorsloeg een tweede compagnie te vormen. Terzelfder tijd stuurde hij een lijst met kandidaat-officieren:

- François Dufroy als luitenant.
- Adolphe Montigny en Charles Simoens als luitenant-kwartiermeester.
- Charles de la Croix, Felix Van Rossem (zoon van de Gentse gevangenisbestuurder), François Descamps en François du Froy als onderluitenant.

De stad leverde in de maand oktober 205 jassen, 205 shako's, 199 paar beenstukken, 80 politiemutsen en verschillende andere uitrustingsstukken aan de garde. (SAG-M21) Daaruit kunnen we besluiten dat de manschappen in gelijke tenue gekleed waren. Niets was minder waar voor de drie officieren die het korps hadden gesticht. Aangezien ze niet de nodige geldmiddelen hadden om zich zelf een uniform aan te schaffen en moeilijk hun troepen konden aanvoeren in burgerplunje, besloot de raad ze op kosten van de stad in te kleden. "Maitre-Tailleur Lacy" uit de Sint-Janstraat nr. 9, kreeg de opdracht kapitein Roupcinsky en de luitenanten Migeon en Wyngaerd van een uniform te voorzien. (RV-22 okt) Lacy wist niet wat hij zich op de hals had gehaald. Toen hij de rekening aan de stedelijke schatbewaarder aanbood scheen deze van niets te weten en stuurde de kleermaker naar de 3 officieren, die maar zelf voor de betaling moesten zorgen. Wyngaerd toonde zich bereid in maandelijks storting zijn schuld te vereffenen. Roupcinsky verklaarde geen geld te hebben. Migeon ging zelfs zo ver te verklaren dat hij nooit iets had besteld en dat de stad hem de tenue had opgedrongen. Het duurde tot eind 1831 vooraleer Lacy, die alle mogelijke instanties aanschreef, aan zijn centen kwam. (Afb. 2) Ook de hoedemaker Gaubert die de shako's had vervaardigd moest zo lang wachten vooraleer hij volledig was vergoed.

Op 22 oktober stemde men nog maar eens 1000 gulden voor het onderhoud van de municipale wacht. (RV-22 okt) Eind oktober telde de eenheid reeds over de 200 man. *"...van de compagnie, die reeds talryk is, meent men, voor het behoud der openbare rust veel te mogen verwachten"*. (GvG-28 okt)

Ook einde oktober begon het Voorlopig Bewind, afdeling Oorlog, werk te

La rogence de la Ville de Gand Doit
 encore a G.L. Lacy m^r tailleur rue St Jean
 N 9 p^r Livercison avec officiers de la garde
 Municipale en date 25 8bre 1830

Savoir

le grand uniforme et pantalons	N 68 - 00
pour M ^r Copsteinthij	
galons ce que je payai a M ^r grosse	11 - 00
grand uniforme et pantalons	N 68 - 00
pour M ^r Migoen	
galons	11 - 00
La capotte d'oronomie	32 - 00
<hr/>	
	N 180 00

Gand 9 7bre 1830
 G.L. Lacy

Afb. 2. Rekening van kleermaker Lacy - 9 sept. 1831. SAG-M21.

maken van het oprichten der nieuwe legereenheden. Alle miliciens van de klassen die onder dienst waren bij het Verenigd-Nederlands leger, moesten zich aanbieden bij de recruteringscentrums om opgenomen te worden in de te vormen regimenten. De municipale garde was voor het merendeel samengesteld uit die miliciens die nu terug naar het leger moesten. Het Schepencollege zag hierin de gelegenheid de getalsterkte van het korps te verminderen. De plaatskommandant ging eerst niet akkoord en schreef de burgemeester een protestbrief: "Nu dat vele miliciens naar hun korpsen terug moeten wilt u de municipale wacht, opgericht voor de bewaking van de gevangenis en de bewaring van de openbare orde, verminderen, ik denk dat u ze integendeel moet vermeerderen. Alle mannen waren vrijwilligers, het zou onrechtvaardig zijn ze nu naar de legereenheden terug te sturen. Laat ze een contract afsluiten met de stad. Het korps dat voor zijn vorming veel zorg

heeft geveerd, dat nu goed ingericht, gekleed en uitgerust is, zal tot niets hervallen als de miliciens worden teruggestuurd. Ik heb vandaag generaal Duvivier gesproken, die van dezelfde mening is. Van Den Sande, officier superieur, chargé de l'organisation de la Garde Municipale, 31 octobre 1830". (SAG-M22)

Van Den Sande was of te optimistisch of niet op de hoogte van de laatste bevelen. De legerleiding liet niet los en eiste alle miliciens op. De brief van de brigade-generaal belast met de organisatie van het regiment van Gent (3) loog er niet om: *"5 novembre, De 70 miliciens uit de vroegere 17e Afdeling moeten onmiddellijk de kazerne N° 2 (St-Pieterskazerne)vervoegen. De uniformen die ze dragen zullen u teruggestuurd worden". (SAG-M22)* Het college antwoordde: *"6 novembre,... dit korps is door ons opgericht op een tijdstip dat er nog geen militaire macht bestond. Alle manschappen zijn vrijwilligers en doen reeds 6 weken (sic) goede dienst. We hebben de gouverneur geschreven en wachten op zijn antwoord vooraleer de mannen te sturen".*

Uit de hoofdstad meldden vrienden dat de onderhandelingen, door de stedelijke commissie op 9 oktober gevoerd, resultaten hadden geboekt. De nationale regering zou binnenkort de municipale garde overnemen. De stadsraad wenste natuurlijk zo snel mogelijk de kosten voor kledij en onderhoud van de eenheid terugbetaald te krijgen. Als drukkingsmiddel hield men nu zolang mogelijk de gevorderde miliciens in stadsdienst. Het werd touwtrekken tussen Stad en Staat:

- 18 nov: plaatskommandant aan stad: nu dat er reeds een grote militaire macht in Gent tegenwoordig is, zie ik niet in de miliciens nog langer te houden.*
- 19 nov: stad aan gouverneur: We hebben het Voorlopig Bewind voorgeslagen de garde door de Staat te laten solderen en ze te belasten met de bewaking van het gevang. We wachten op antwoord.*
- 20 nov: Het Voorlopig Bewind besluit de eenheid over te nemen en de stad de reeds gedane kosten te vergoeden. (4)*
- 29 nov: Roupcinsky vraagt dringend 300 hemden en 150 paar schoenen voor zijn manschappen. De bijgevoegde staat toont dat de wacht reeds 300 man sterk is. (RV-30 nov) (Afb. 3)*
- 29 nov: De gouverneur geeft bevel alle miliciens onmiddellijk te laten gaan.*
- 10 dec: Stad aan gouverneur: U hebt ons 2000 gulden gegeven voor de oprichting van de garde. Tot nu toe belopen de kosten voor inrichting en soldij 8.683,98 gulden, we hopen de resterende som spoedig terug te krijgen.*
- 10 dec: De Nationale regering besluit: Aangezien de stad Gent voorlopig belast is met het betalen van de soldij en het onderhoud van de "garde*

municipale" stellen we een som van 6000 gulden ter beschikking van het schepencollege.

20 jan 1831: Gouverneur aan stad: Er bevinden zich nog steeds 70 miliciens van het 9e regiment in de garde. U wordt nogmaals verzocht ze onmiddellijk vrij te laten.

21 jan: Stad aan kommandant: Alle miliciens vrijlaten en naar het 9e regiment te Antwerpen sturen.

22 jan: Kommandant aan stad: Er bevinden zich geen miliciens meer in de garde.

28 jan: Gouverneur aan stad: Er bevinden zich nog steeds miliciens in de garde. De 20 die zich reeds op mijn bureel hebben aangeboden verklaarden dat ze niet mochten vertrekken.

30 jan: Kommandant aan stad: Ik kan er niet aan doen als de soldaten valse verklaringen afleggen. De manschappen hebben nog steeds geen kapotjas en krijgen maar dezelfde soldij als het leger meer, dus zijn er nu enkele die verklaren milicien te zijn. (SAG-M22)

Om een einde te stellen aan de discussie liet de gouverneur een nominatieve lijst met aanduiding van geboortedatum- en gemeente opmaken. De lijst toont ons dat er op 11 februari nog 15 onder-officieren, 15 korporaaals, 2 tamboers en 119 soldaten, verdeeld over 2 compagnies, dienst deden in de municipale wacht. De lijst verraadt verder dat er zich nog steeds 25 miliciens in de rangen bevonden, die nu ook weggestuurd werden.

Het korps stond er dus begin 1831 niet rooskleurig voor. De soldij, vanaf 1 januari door het Departement van Oorlog uitbetaald, was met 10 cent verminderd. Alle miliciens waren naar hun respectievelijke regimenten vertrokken. De kledij bestond nog altijd uit de oude schutterij-uniformen die, aangezien de stad er zich niets meer van aantrok, niet meer werden vervangen of hersteld. Roupcinsky en Migeon, die hadden gevoeld dat er bij de stedelijke wacht niets meer te verdienen viel, waren naar het leger gemueterd. De eenheid kwam onder het bevel van luitenant Van Rossem en hield zich nog uitsluitend bezig met de bewaking van het Rasphuis.

Toen de dreiging uit Nederland midden 1831 toenam en de 1ste ban van de "garde civique" was gemobiliseerd, dacht het Departement van Oorlog ook aan de vroegere municipale garde. Een deel van de eenheid moest uitrukken om samen met het leger de grenzen te bewaken. Het Schepencollege richtte zich tot de plaatskommandant: *"25 juillet, We hebben vernomen dat de municipale wacht de stad gaat verlaten. We eisen hierbij de wapens, ledertuig en trommels terug die bij de oprichting van het korps geleend werden bij de burgerwacht"*. Het antwoord van de kolonel luidde: *"26 juillet, Als ik mij niet vergis zijn de door u teruggevorderde voorwerpen door de Staat overgenomen, die ze met de stadsregering heeft afgerekend. U weet dat de municipale garde sedert 20 november 1830 deel uitmaakt van het leger"*. Nog de-

zelfde dag reageerde de stad, kort maar bondig: *"Alleen de soldij, kledij en bevoorrading in voedsel zijn door de staat vereffend. Trommels, geweren, sabels en ledertuig zijn eigendom van de burgerwacht, dus van de stad"*. (SAG-M22) Of Gent voor die uitrustingsvoorwerpen vergoed is geworden was niet terug te vinden.

Op 2 augustus vielen de Nederlanders ons land binnen. De municipalen vochten in de omgeving van Watervliet, samen met het 6e en 8ste regiment infanterie. Ze verdedigden zich dapper; de luitenanten Van Rossem en Descamps werden door het opperbevel gelukgewenst voor hun moed en inzet. (5) Na de tien-daagse veldtocht keerden onze dapperen terug in de stad waar ze op 26 september voor het laatst optraden als municipale gerde bij het bezoek van Leopold I aan Gent.

Generaal Niellon kreeg de opdracht een elite-korps, bestaande uit 4 compagnies op te richten. De oud-municipalen vormden de kern van de nieuwe eenheid die de naam "Partisans des Flandres" zou dragen. (6)

Met een kort bericht in de GvG van 23 september namen de Gentenaars afscheid van hun stedelijke wacht: *"De stedelyke wacht zal als vrywilligers-corps behouden worden. De wacht is ter bsechikking gesteld van kolonel Moyard, krygsbevelhebber van de provincie"*.

GENTS VRIJWILLIGERSLEGIOEN VOOR ANTWERPEN. OKT.-NOV. 1830

Zoals overal in het land kwam ook in Antwerpen de bevolking in opstand tegen de Hollandse overheersing. Aangevoerd door oud-douanier François van der Herreweghe kaapten ze in de haven een boot geladen met wapens en munitie en vielen vervolgens de poort- en vestingswachten aan. Om een bloedbad te vermijden sloot generaal Chassee, bevelhebber van de citadel, een overeenkomst met de patriotten om alle soldaten in de versterking terug te trekken waar men ze met rust zou laten. Eenmaal alle Hollandse militairen uit de stad, verbraken de patriotten het pact. Dronken van overmoed eisten ze van de generaal dat hij de citadel, het arsenaal en alle oorlogsschepen in de haven onmiddellijk overgaf. Chassee, woedend over de woordbreuk, liet de stad meer dan 4 uur door zowel het geschut uit de bastions als door de zware kanonnen van de vloot, met roodgloeiende projectielen beschieten. Spoedig stonden ganse stadskwartieren in brand en vielen er verschillende slachtoffers. (7)

Bij het vernemen van de catastrofe die Antwerpen had getroffen ging er een golf van afschuw door het land. Duizenden burgers trokken gewapend naar de Scheldestad om er de Hollanders te verdrijven. Ook in Gent verzamelden er zich honderden vrijwilligers vóór het stadhuis en eisten wapens. *"...giste-*

Monsieur le Capitaine, après avoir donné
 aux deux une proposition favorable sur le
 du fort, n'ayant eue que son courage,
 d'honneur seul. Il jeta à la main son
 milieu du fort, et voyant que
 l'ennemi, (Patria). Nos amis, il est
 à nous, mais le mort et en un clin d'œil
 ils se rendent à l'appel de leur
 chef. Le Capitaine, aussitôt prit
 possession du fort, passa ses sentinelles
 et fit planter sur les hauteurs le
 Drapeau tricolore en signe de victoire
 sur l'ennemi.

Citoyens de Bruxelles leur a
 mérité ce juste titre de Souverain
 et la considération des Généraux
 et de tous braves Belges

Partis de Valenciennes pour
 le Colonel commandant
 le fort
 P. P. P.

Rapport sur la prise
 du fort Ferdinand à
 le 17 1830

Afb. 4. Laatste blz. uit het rapport over de inneming van fort Ferdinand. SAG.

ren en heden zyn er vrywillige met geschut uyt onze muren nae Antwerpen getrokken, waer van het getal op rond de 1000 mannen mag begroot worden, waer by zich vele buytenlieden en eenige deynsenaeeren vervoegd hebben. Heden zyn ze door een dertigtal vrywilligers van Ledeberg gevolgd geworden. Onder de officieren dier yverige burger-soldaten onderscheyd men den kolonel baron Ch. Coppens, den luytenant-kolonel van de Poele, de kapiteyns Groten, D. de Bast, Chalot en Wauters...". (GvG-31 okt)

Dat alle vrywilligers niet met vaderlandslievende gevoelens waren vervuld vertelde ons J.B. De Graet, toenmalige kommandant van de burgerwacht te paard, in een boekje waarin hij zijn belevenissen in de omwentelingsdagen beschreef. (8) Generaal Duvivier had de kommandant bevolen de vrywilligers door zijn ruiters te laten begeleiden tot buiten de Antwerpse poort. De vooruitziende De Graet liet daarna alle stadspoorten door zijn manschappen bewaken. Hij had goed gezien; men kon 47 zozegde patriotten aanhouden die de stad terug binnen wilden om er hun pas gekregen geweer te verkopen. De Antwerpse citadel werd niet ingenomen, maar toch behaalden de vrywilligers enkele overwinningen. De kapitein Van Santen uit Deinze haalde zelfs een huzarenstuk uit. *"Den kapiteyn Van Santen, over de 2de compagnie van het Gendsche legioen, het bevel voerende, heeft den 29 oktober onder het bereyk van het geschut van eenen kanonner-boot het fort Ferdinand, buyten Antwerpen gelegen, ingenomen". (GvG-11 nov)* Kolonel Coppens was zo onder de indruk van die moedige daad dat hij persoonlijk het Gentse Schepencollege op de hoogte bracht van de gebeurtenissen. (Afb. 4)

Volledigheidshalve laten we hierbij het *"Rapport de la prise du fort Ferdinand près d'anvers"* volgen. Kolonel Coppens sprak blijkbaar met een "chichelotsen" toen hij dit verslag dicteerde, als men kijkt naar "les chiens" ipv. les siens, "enthouchiasmés" ipv enthousiasmés en "cochidération" ipv considération. We hebben het relaas getrouw, zoals toentertijd geschreven, weergegeven.

"A leur vive et pressante sollicitation et pour rendre hommage à la valeur nous nous trouvonos forcés et nous nous faisons un devoir de signaler les faits et les noms des Braves sousnoms."

Le premier novembre le Capitaine Van Sanden Jan Lucas ancien officier pensionné de Deynze commandant 2ieme compagnie des Volontaires Gantois stationnés à Anvers de Garde à la porte rouge, le General Niellon, suivi du commandant de la place vient visiter son poste, lui annonca qu'au Fort Ferdinand, (Fort pour lors encore occupé par les Hollandais) il y aurait peut-être prise à faire, demanda au capitaine susdit s'il se sentait assez de courage pour cette entreprise, le capitain repondit franchement qu'oui. Le colonel demanda combien il amènerait d'hommes avec lui, six me suffisent reprit-il, demain matin à quatre heures je partirai en jurant sur son honneur qu'a huit heures du matin, à l'arme blanche et sans même tirer un seul coup

de fusil, le Fort serait en sa possession, et qu'aussitôt alors il lui aurait dressé rapport. Le Général partit. Le capitaine se rendit à sa garde, harangua analoguement à la circonstance les Gantois de son poste, demanda des hommes de bonne volonté, en leur mettant toutefois sous les yeux les dangers aux quels ils allaient s'exposer et les obstacles à enlever afin d'atteindre leurs souhaits. Animé par ses paroles pleins feu, enthousiasmés par pur amour pour la Patrie, les nommés Coonen sergent, Catille porte enseigne, Devits caporal et les volontaires Pieters, De Zager, Serry et Thery, tous Gantois se presenterent, mais avant de partir le capitaine leur enjoit de ne point tirer, menaca même de tirer sur le premier qui rétrograderait, et permit à sa suite d'en faire autant dans le cas ou lui même se serait réculé. L'on semet en marche, le Capitaine en tête. Il est à observer toutefois que les endroits qu'ils traversaient etaient inondés et en moins de trois quarts d'heures, ces Braves a travers de périls sans nombre, se trouvaient en face du Fort; L'on voyait les sentinelles postées sur les hauteurs et les vaisseaux de guerre ennemies flotant à l'entour. Alors le capitaine après avoir donné aux chiens une position favorable non loin de fort, n'écoutant que son courage, s'élanca seul l'épée à la main au milieu du Fort, et voyant fuir l'ennemi, s'écria: mes amis il est à nous, suivez moi, et en un clin d'oeil ils se rendirent à l'appel de leur chef. Le capitaine aussitôt prit position du Fort, posta ses sentinelles, et fit flotter sur les hauteurs le Drapeau tricolore en vu et en dépit de l'ennemi.

Ce trait de bravoure leur à mérité à juste titre les Louanges et la conchidération des Généraux et de tout brave Belge.

Certié veritable par le colonel commandant la legion. Ch. Coppens.

"Er wierd den 5 der zelve maend aen alle personen, deel makende van dit corps vrywillige, onder aenvoering van den baron Coppens, kennis gegeven, dat zy zich moesten veerdig houden tot den aftocht, en gisteren naermiddag hebben wy het genoegen gehad deze yverige vaderlanders binnen onze muren te zien wederkeeren, ten hoofde hebbende het muziek van het genootschap van St-Cecilia en de burgerwacht te voet en te peêrd, onder het geluyd der groote klok en den toeloop van eene menigte volks die hun tegemoet waren getreden, zoodanig dat deze daedzaak de beste antwoord is welke zy aen dit dagblad konden geven. Op den voorstel van den heer advokaet de Souter heeft het patriotisch genootschap dezer stad besloten de dappere van het legioen van Gend, die in moed en goed gedrag uytgeschenen hebben, te vereeren met medalien welke zy, indien de regering zulks toelaet, zullen mogen dragen en voor opschrift zullen hebben, langs de eene zyde "Het patriotisch genootschap van Gend aen het Gendsch Belgisch Legioen" en langs de andere zyde "Antwerpen 1830". (GvG-14 nov) (9)

DE GENTSE VRIJKORPSEN VAN 1830

Een vrijkorps was een bewapende eenheid, meestal samengesteld uit personen met eenzelfde overtuiging of politieke kleur, die volledig in eigen bewapening en onderhoud voorzag. De korpsen stelden zich ter beschikking van de gevestigde macht om het land of de stad te verdedigen. Aangezien de eenheden de overheid niets kostten was deze laatste graag bereid de leden ervan vrij te stellen van andere verplichtingen. Om dezelfde reden was het ook zeer moeilijk iets over het reilen en zeilen van de vrijschutters terug te vinden. Weinig of niets is tot ons gekomen. Toch voelen we ons verplicht, de enkele gegevens die we vonden te vermelden, daar de vrijkorpsen uiteindelijk ook burgerwachten waren.

Een eerste spoor vonden we in het raadsverslag van 23 oktober 1830 waarin een brief van generaal Duvivier, militair kommandant der beide Vlaanders, werd voorgelegd. De generaal had graag gezien dat de stad gunstig stond tegenover de vraag van vele inwoners om een compagnie vrijschutters op te richten onder het bevel van François Champon. De stad ging akkoord; Champon moest zich in verbinding stellen met de gouverneur en de kommandant van de burgerwacht om vrijstelling te bekomen voor de personen die zich in zijn eenheid wilden inlijven. (RV-23 okt)

Op 25 november vroeg burggraaf de Sousberghe een compagnie Jagers-vrijschutters te mogen oprichten, bestaande uit oud-onderofficieren van de schutterij. Hij kreeg de zegen van het schepencollege maar moest zich richten naar de bestaande regels (ons onbekend). (SAG-M25)

Er bestond een vrijkorps onder het bevel van Charles d'Hane de Steenhuyze (10) dat in de stad rondparadeerde in de kledij van de afgeschafte schutterij en zijn Oranje-gezindheid in het openbaar propageerde. Ook het korps onder Edouard Van den Berghe stak zijn sympathie voor het huis Nassau niet onder stoelen noch banken. We vonden ook nog een vermelding over een groep jagers-vrijschutters onder leiding van een zekere Limnander en een korps-tirailleurs onder ene Hamelinck.

Al deze vrijkorpsen met hun verschillende overtuigingen brachten de gemeenschap meer erger dan nut. Ze werden dan ook door een Besluit van het Voorlopig Bewind afgeschaft. *"Aengezien het onderscheyd tusschen de compagnien bekend onder de benaming Jagers, vry-corpsen en burgerwacht in de stad Gend tot een voorwerp van misnoeging en oneenigheyd dient, en dat het de openbare rust belangt die misnoeging en oneenigheyd te doen ophouden besluyt: De compagnie der jagers, vrycorpsen en alle andere, onder welke benaming zy ook mogten bestaen, zyn afgeschaft en zullen wederkeeren in de compagnien burgerwacht, waer uyt zy ontsproten zyn. De opperhoofden der gemelde corpsen zullen persoonlyk verantwoordelyk zyn over de overtreding aen het tegenwoordig besluyt. Bruxelles le 27 decembre*

1830. *Comte Felix de Merode, Charles Rogier, J. Van der Linden*". (GvG-1 Jan 31)

De pil kwam zwaar aan bij de vrijsschutters. Om de gemoederen te bedaren haastte het schepencollege zich een brief te sturen aan de afgezette bevelhebbers: *"Le 3 janvier, De grote diensten door uw korpsen aan de stad bewezen dragen onze dank weg. De moeilijke omstandigheden waarin we ons bevinden verplichten ons echter uw eenheden te ontbinden. We hopen dat uw officieren en manschappen dezelfde toegewijde diensten zullen vervullen in de burgerwacht"*. (SAG-M22)

Veel schutters weigerden aan het Besluit gehoor te geven. *"Men ziet nog leden van het Corps Franc in uniform in het Sint Jorishof. Als een van hun buiten kwam riep het volk: naer huys"*. (GvG-27 dec) Charles d'Hane deed al het mogelijke om zijn compagnie in stand te houden. Hij stuurde zijn manschappen volgend bericht: *"Le commandant de Volontaires Gantois vous prévient que le susdit Corps continuera à exister jusqu'à nouvelle disposition"*. (SAG-M22)

Het was maar na de staatsgreep van 2 februari 1831, waar een groep militairen onder kolonel Grégoire onze stad voor Willem van Oranje wilden veroveren, dat de vrijkorpsen voorgoed van het toneel verdwenen. (11) De opstandelingen hadden op de hulp van de vrijsschutters gerekend. *"Ondertussen hadden de kapiteins A.V.C. en T. van het vrijkorps, die zich in de omgeving van het gouvernementspaleis ophielden, bij het zien van de mislukking, zich gered"*. (12) *"Alors Mr Edouard Van den Berghe, chef du ci-devant corps franc qui se tenoit près du pont, accorut auprès de Bast lui sauta au cou et l'embrassa. Ils entrèrent ensemble aux cris du "Vive le prince d'Orange"*. (JdF-10 feb)

Toen de oranjegezinden zagen dat de "coup" mislukt was vluchtten de meesten, beducht voor de gevolgen, naar Frankrijk. *"Eergisteren heeft men huyszoeking gedaen by de heer van der Meulen, agent der bank alhier en by den heer van den Berghe, chef van het gewezen vry-corps, beyde heeren waren afwezig. By van der Meulen vond men 2 kanonnen"*. (GvG-10 feb)

Roger VAN AERDE
1986

NOTEN

1. Adolphe Roupcinsky, geboren te Brussel op 14 juli 1774. Trad op jonge leeftijd in het Franse leger. Sergeant in 1793, adjudant in 1812. Hij vocht in Italië, Polen, Oostenrijk en Rusland waar hij aan de Beresina gevangen genomen werd. Na de val van Napoleon nam hij dienst bij het Verenigd-Nederlandse leger in het 8ste Huzaren gelegerd te Gent. Nam ontslag als luitenant op 16 april 1830. Bij de eerste onlusten in september 1830 meldde hij

zich bij de stedelijke "garde à cheval". De stad stelde hem aan als kapitein van de municipale garde in oktober. Op 29 december 1830 muteerde hij als luitenant naar de 3e compagnie sédentaire. Later werd hij nog kapitein-adjutant van het plaatskommando te Gent waar hij pensioen nam op 6 december 1839. Hij stierf in onze stad op 21 februari 1859.

2. R. Van Aerde: De omwenteling van 1830 te Gent. Dagverhaal. In: G.T. 15 mei 1980.
3. De eerste regimenten voetvolk kregen de naam van de hoofdstad van het kanton. Reeds enkele weken later werden die namen afgeschaft en gaf men de eenheden een nummer. Het regiment van Gent werd het 9e regiment infanterie.
4. P.J. Bemelmans: Recueil Administratif, tome 3, p. 22. Arrêté portant création d'une garde pour les maisons de force à Gand, Vilvorde et St-Bernard, 20 novembre 1830.
5. L'émancipation van 30 augustus 1831.
6. L. Leconte: Les Partisans des Flandres ou de Jacqmin. In: Carnet de la fourragère, 5e serie, p. 435. -1937-
7. F. Van Kalken: Histoire du Royaume des Pays-Bas et la révolution Belge de 1830. -1910-
8. J.B. De Graet: Récit des troubles et des évènements qui ont eu lieu dans la ville de Gand à l'époque de la révolution de 1830. -1856-
9. Guioth: Histoire numismatique de la Belgique, tome I et II. -1851- We vonden in dit werk geen vermelding van deze decoratie. De regering zal de aanmaak hiervan hoogstwaarschijnlijk niet hebben goedgekeurd.
10. Niet te verwarren met zijn broeder Constant d'Hane de Steenhuyze, de latere kommandant van het 2e Jagers te Paard, opgericht in Gent.
11. R. Van Aerde: De Gentse pompiers redden de Belgische onafhankelijkheid. In: G.T. 15 maart 1981.
12. C. Rodenbach: Episodes de la révolution dans les Flandres.

NASCHRIFT

Dit was het laatste artikel van de onafgewerkte reeks die wij begonnen in "Ghendtsche Tydinghen" - 1993 - Nr. 4 - p. 182.

Zij werd afgebroken door het overlijden van Roger Van Aerde.

Moest er iemand zijn die zich geroepen voelt om zijn taak verder te zetten, dan zal hij in het Stadsarchief over een rijke documentatie kunnen beschikken en er kunnen op rekenen dat wij het resultaat van deze opzoeken zullen publiceren in "Gh. Tyd."

In de nagelaten papieren van Roger Van Aerde hebben wij een nog met potlood geschreven nota gevonden die duidelijk bedoeld was als inleiding op zijn volgend artikel.

Wij laten ze hier tot slot volgen:

"Begin B.W. Nr. VI 1848.

Achttien jaar na de september-omwenteling van 1830, had er zich een groep mistevredenen gevormd die gehoopt hadden op een meer democratisch beleid. Deze "malcontenten" vormden samen met de orangisten en aanhan-

gers van een republiek, de oppositie in het land.

De arbeiders, vooral uit het textielbedrijf leefden in grote armoede. Ook de boerenstand leed nood als gevolg van twee opeenvolgende jaren van mislukte graanoogst en een niet onder de knie te krijgen aardappelplaag.

Dit was, zeer in het kort, de toestand in ons land, toen er midden februari in Parijs een revolutie uitbrak. Onmiddellijk kwam er reactie in België in de vorm van rellen en manifestaties waarin "Leve de Republiek" gescandeerd werd. De oppositie wakkerde natuurlijk het vuur aan. Enkele malcontenten richtten in Frankrijk een "Belgisch Republikeinsch legioen" op dat de 25e maart België moest binnenvallen en de regering omverwerpen.

De ganse zaak die de geschiedenis zou ingaan onder de naam "Risquons-Tout", naar het dorp ten westen van Moeskroen waar het legioen de grens overstak, liep uit op een sisser. Een compagnie van het 5e linie en een handvol ruiters van het 2e Jagers te paard en een afdeling met twee kanonnen, samen een 200 man sterk, stopten het legioen en joegen het terug naar Frankrijk. De aanvallers telden 12 doden, de verdedigers één. "La paix ne tient plus qu'à un cheveu."

(Le miracle de 1848 - G.H. Dumont 1948)

Daardoor weer burgerwacht opgericht. (Wet van 1848)."

KAREL VAN LOTHARINGEN

Op 27 april jongstleden was het precies 250 jaar geleden dat Karel van Lotharingen (Charles de Lorraine), in naam van Maria-Theresia, de gebruikelijke eed aflegde op de Vrijdagmarkt.

Een gelegenheid, dachten wij, om eens een duik van twee en halve eeuw in het verleden te doen.

Wij volgen daarbij onze vertrouwde gids Pierre Kluyskens.

Zoals steeds, herpubliceren wij hier een van zijn ontelbare artikels met de vriendelijke toestemming van de familie Kluyskens.

Karel van Lotharingen kreeg zijn standbeeld te Brussel, maar nog andere steden, en niet het minst Gent, hadden het aandenken aan de meest populaire landvoogd der Nederlanden met brons of marmer mogen vereeuwigen.

Indien de regering van Maria-Theresia, ondanks een tijdelijke Franse bezetting, als een tijdperk van voorspoed en geluk aangeschreven bleef en indien de Theresiaanse periode nog heden algemeen als een van de zeldzame tussenpauzen van rust en vrede in de bewogen geschiedenis van onze ge-

westen doorgaat, is zulks wel in hoofdorde te danken aan het wijs beleid van de landvoogd Karel van Lorreinen die zijn taak niet opvatte als een vervelende administratieve karwei waarbij men enkel gedwee de bevelen en instructies van het centraal gezag uitvoert, maar integendeel dit gezag trachtte te overtuigen van de noden en behoeften van onze bevolking.

Toen op een bepaald ogenblik sommige raadslieden van de keizerin, om hare gunst te verdienen, haar aanraadden de privilegiën van ons volk, meer bepaald die van Brabant, in te krimpen, aarzelde Karel geen ogenblik om tegen die zienswijze op te komen en zijn schoonzuster de taal van het hart en van het gezond verstand te spreken: "Het grootste dezer provinciën, schreef hij haar confidentieel, is dat zij te ver van Wenen verwijderd zijn om voldoende gekend te worden. Zij die er aan Uwe Majesteit verslag over moeten uitbrengen, menen ze te kennen, maar zij kennen ze niet en zijn volledig tegen haar ingenomen. Ik durf U zeggen dat deze Gewesten zeer gemakkelijk kunnen bestuurd worden, want met zachtheid en de minste goedheid welke Uwe Majesteit hen wil betonen, mag zij verzekerd zijn hier al te bekomen wat Zij wil. Doch om zich te laten gelden, verkiezen de meeste ministers willekeurig te regeren; ziedaar wat in dit land vele zaken en plannen dwarsboomt".

Dat was een taal die in die periode van absolutisme, toen de belangen en wensen van het volk niet eens in aanmerking kwamen, niet elke dag werd gesproken, zeker niet door de vertegenwoordiger van een vreemde mogendheid.

Hetgeen zijn voorgangers met geweld en bedreiging niet hadden kunnen bekomen, wist Karel reeds na enkele weken met inschikkelijkheid en direkt contact met de bevolking te bereiken.

Helaas het regentschap van Karel van Lotharingen dat in zo gunstige en hoopvolle voorwaarden was gestart, werd brutaal onderbroken door de Oostenrijkse Erfopvolgingsoorlog.

Pas enkele dagen na de vreugdebedrijven te Gent en de triomfantelijke Blijde Intrede, rukten Lodewijk XV en Maurits van Saksen aan het hoofd van een 80.000 man sterk leger Vlaanderen binnen zonder op ernstige tegenstand van de Oostenrijkse troepen te stuiten: Kortrijk werd op 13 mei ingenomen, Ieper op 25 juni, Veurne op 11 juli 1744.

Een afleidingsmaneuver van de Oostenrijkers in Elzas-Lotharingen en de ziekte van de Franse koning brachten Gent een tijdelijke redding doch het was slechts uitstel tot de volgende lente toen het Frans offensief met hernieuwde krachten tegen Vlaanderen werd ingezet.

Het Anglo-Bataafs leger dat onder bevel stond van de hertog van Cumberland werd op 11 mei 1745 te Fontenoy in de pan gehakt: 6.000 Engelsen konden de afslachting ontkomen en zich oostwaarts terugtrekken om het strategisch knooppunt Gent te dekken en te beschermen.

Het lot zou hen echter andermaal bepaald ongunstig zijn: een mirakel had ze te Fontenoy de dans doen ontspringen doch voor de poorten van Gent werden zij te Melle verrast en op de vlucht gedreven.

Twee dagen later, op 11 juli, drongen de Fransen met een domme en belachelijke list, waaraan zelfs roomverse rekruten zich niet hadden mogen laten beetnemen, Gent binnen en zonder een schot te lossen maakten zij zich meester van de hoofdstad van Vlaanderen.

Toen begon een van de verschrikkelijkste bezettingen welke de Arteveldestede in haar eeuwenlange geschiedenis kende; zij duurde meer dan drie jaar. Op 18 oktober 1748 werd de Vrede van Aken ondertekend waarbij Maria-Theresia de Nederlanden kon behouden, maar toen de Fransen op 28 januari 1749, ingevolge de bepalingen van het Vredesverdrag Gent en Vlaanderen ontruimden, was het land financieel en economisch volledig ten onder gegaan: de militaire opeisingen, de geldelijke lasten, de plunderingen hadden het land voor lange jaren geruïneerd en verlamd, maar dat alles vergat de Gentse bevolking toen de Oostenrijkse troepen hun intrede deden en toen zij eindelijk op 17 mei 1749 de immer glimlachende en gulhartige gouverneur, Karel van Lorreinen, mocht begroeten.

Het werd een triomfantelijk onthaal, wellicht minder luisterrijk en somptueus dan in 1744, maar ditmaal was er vreugde in alle harten.

Voor de goede hertog moet de overweldigende ovatie van het Gentse volk een zoete balsem geweest zijn op de herinnering aan zovele aftochten en nederlagen welke hij in de afgelopen jaren had gekend. Zijn moed en zijn zelfverloochening hadden niet volstaan in de strijd tegen de geduchte Maurits van Saksen en de doortrapte Frederik de Grote. Karel was een uitstekend soldaat, een dappere krijger, maar een povere strateeg die van verrassingsaanvallen, omsingelingen en schijnmaneuvers weinig of niets afwist.

Het volk van Gent juichte hem nochtans als de bevrijder, als een god toe, misschien wel omdat het wist dat hij zo weinig lauweren op het slagveld had geogst en dat zijn moed niet werd beloond.

Karel zou die ontvangst nooit vergeten. Beter dan wie ook wist hij dat hij de man van de vrede was en dat enkel in jaren van rust en peis zijne hoedanigheden tot hun volle recht konden komen.

Geen taak was hem te zwaar om onze verarmde en zo diep getroffen gewesten uit de nood te helpen; met vaderlijke hand en hart trachtte hij de politiek van Maria-Theresia met de belangen van de Nederlanden te verzoenen. Wanneer de lasten dreigden te zwaar te zullen wegen, was hij de advocaat van ons land te Wenen en menigmaal wist hij het pleit te winnen.

Nog eenmaal, want Karel's interesse ging naar alle steden en dorpen, mochten de Gentenaren hun goede landvoogd triomfantelijk onthalen. Het was in 1752 en sedert lange maanden wist men dat de hertog drie prachtige prijzen had uitgelooft voor de reusachtige schieting welke het aloude gild van Sente

Joris op de Kouter, de twaalfde dag van juni zou inrichten.

De drie koninklijke prijzen werden dra zes "extra schoone gevrochte stucken silver-werck".

Het Gild gaf zijn laatste centen uit om van deze schieting iets enigszins te maken. Aan de ingang van het lokaal herinnerde een reusachtige triomfboog aan de grote beschermer "Leeft lang gelukkig, Hertog van Lorreyne, luyster van ons Hooft-gilde", "Geeft danckseggingen aen Carolus over syne gaeven".

Gans de stad begeleidde de toverachtige kleurstoet van schutters uit alle gilden en steden, van de Vrijdagmarkt naar de Kouter, waar de beste schutters uit Vlaanderen om het meesterschap en de koninklijke prijzen streden. Vuurwerk, algemene verlichting en 's anderdaags een prachtig feestmaal besloten deze historische schieting.

Op dit feestmaal werd ook besloten dat afgevaardigden van het Gild zich naar Brussel zouden begeven om Karel te bedanken en hem een kruisboog aan te bieden.

Wat stond er Karel nog te doen? Beloven zelve met die prachtige kruisboog naar de hoofdvogel op de Kouter te komen schieten. In gemeen overleg werd de datum van 10 september uitgekozen ten einde de gildebroeders toe te laten de nodige schikkingen te treffen.

Er was weliswaar geen geld meer in kas, doch voor een schieting waaraan de landvoogd zou deelnemen, moesten er centen gevonden worden. Het gild ging een lening aan en stak zich zo diep in de schulden dat het haast de genadeslag werd voor St.-Joris.

Daags voor de schieting arriveerde Karel van Lotharingen geestdriftig onthaald door de ganse bevolking. Na de nacht doorgebracht te hebben in de St.-Pietersabdij, schouwde hij de prachtige Kavalkade die stoetsgewijze midden een zee van volk naar de Kouter opmarcheerde; hij zelf nam plaats in de stoet naast de bestuursleden van het Gild.

In een briljante evocatie van zijn verleden, had het gild met tientallen praalwagens en de leerlingen van de Paters Augustijnen, de weldoeners van het gild, de keizers, koningen, prinses en prinsessen uitgebeeld die in de loop der eeuwen hunne steun en bescherming aan het St.-Joris-gild hadden verleend; aller aandacht en bewondering gingen echter naar de grote door zes paarden getrokken praalwagen, waarmede hulde aan Maria-Theresia werd gebracht:

"Theresia die is soo hoog in Deugt geklommen

"Dat alle deugt in haer schynt 't hebben plaetsgenomen:

"S'Is Pallas naer 't gemoedt, een Juno in haar praecht.

"Naert 't lichaem is sy weert dat men haar Venus acht."

Ook de Kouter bood een toverachtig uitzicht en was allerrijkelijkst versierd geworden.

"Neemt gunstig aen o Prins, den Pijl U toegebracht

"Van eene Maegt en haelt den Vogel uyt de locht", rymde een meisje terwijl zij Karel de pijl overhandigde. Haar wens ging ogenblikkelijk in vervulling, want de landvoogd na de boog gespannen te hebben en scherp te hebben gemikt, schoot de hoofdvogel af!

Zelden steeg op de Kouter een zo luide kreet op als op het ogenblik dat de duizendkoppige massa de hoofdvogel zag neerzigen na het zegevierend schot van de hertog, een kreet die een minutenlange ovatie werd toen de oude koning van het Gild zijn doorluchtige opvolger het koninklijk hals-snoer overhandigde.

De historische handboog en pijl zijn heden nog in ons Museum der Byloke bewaard.

Karel van Lorreinen moest op dat ogenblik in een prachtkonidie verkeren, want na 's avonds lekker gefeest te hebben met de gildebreeders, trok hij daags nadien naar Brugge, waar hij zich andermaal onderscheidde door met "een sevenste scheute" een van de drie vogels af te schieten: "Niet Carel door geluck maer konste zegenpraelt,

"Hij heeft de tweede mael den vogel afgehaelt"!

Zo was Karel van Lorreinen, zo bleef hij tot zijn laatste levensdag: joviaal, vriend van arm en rijk, geduchte schutter en jager, beschermer van de kunsten, vader van het volk.

In enkele maanden treurde en weende het volk der Nederlanden om het eeuwig heengaan van de keizerin en de landvoogd, twee populaire figuren die van de Theresiaanse periode een oase van vrede en geluk hadden gemaakt.

Pierre KLUYSKENS

HERINNERINGEN AAN HET 1e ARTILLERIE REGIMENT IN 1937-1938 (Vervolg)

FUSANT-FEUSANT

Bij een "tir fusant" werd een ontstekingsmecanisme met dubbele werking gebruikt waarbij het mogelijk was de obus te doen ontploffen op een wel bepaald deel van de kogelbaan, zoals bvb. bij het schieten met shapnels.

Maar buiten "fusant" was er ook nog "Feusant", en dat was de naam van het volbloed paard van onze batterijkommandant. Het was niettegenstaande zijn ouderdom - 14 à 15 jaar denk ik - nog een mooi dier, misschien een beetje

langs de magere kant maar met een blinkende huid, zoals dat past bij een volbloed.

Sinds verschillende weken was ik dienstdoende wachtmeester in de batterij en ik had "Feusant" enkel bewonderd in zijn box in de stal, goed afgezonderd van zijn geburen, want hij had een zeer slecht karakter. Hij verdroeg geen enkel ander paard in zijn onmiddellijke omgeving. Door krachtig en welgemikt achteruit te slaan gaf Feusant voor een niets hinnikend uiting aan zijn karakter. De gietijzeren palen die de boxen van elkaar scheidden vertoonden de zichtbare tekenen van zijn gramschap.

De soldaat die het paard moest verzorgen hield in één hand de roskam en de borstel en in de andere hand een stok... om zich te verdedigen. Wanneer hij het "monster" onder de buik wilde roskammen of borstelen, plooidde het geniepig de hals, legde de oren plat, draaide woest met de ogen en probeerde de man bij het kruis van zijn broek te pakken. Een van mijn stukrijders werd aldus gebeten en mocht zich gaan laten verzorgen in de infirmerie.

Onze kommandant die niet ver meer verwijderd was van zijn pensioen durfde Feusant niet meer bestijgen. Hij gaf de voorkeur aan een kalmer paard, dat niet meer of minder bleek te zijn dan de vermaarde "Mariette", mijn eerste paard in de Schoolbatterij.

Op een goede morgen, terug van het oefenplein, kwam de luitenant naar mij en zei op een toon die alle repliek uitsloot: "Jurdan, deze namiddag gaan wij naar de manege met Feusant en u gaat hem berijden." Ik durfde het nog niet begrijpen. De luitenant zag mijn verbazing. "Geen paniek, Jurdan, wij gaan u helpen en u zult bemerken welk genot het is een volbloed te berijden."

In de namiddag vertrek ik dus naar de manege, Feusant vasthoudend bij de teugel. Deze reageerde op voorbijrijdende auto's en trams met schoppen en spektakulaire bokkensprongen. Ik sta dan tenslotte in het midden van de manege met een bonzend hart. De luitenant en 3 mannen staan er om mij bij te staan. Twee mannen houden het zenuwachtig paard dat vervaarlijk met de ogen rolt vast. Laatste inspectie om er mij van te overtuigen dat het zadel goed vastzit en, weinig enthousiast, hijs ik mij in het zadel.

"Ik tel tot 3, Jurdan, en laat u dan los, aan u om in het zadel te blijven, doe zo veel maal de toer van de manege als u maar wilt en tracht de woesteling te kalmeren."

Een pijlsnelle start; ik verwachtte mij er aan dooreengeschud te worden zoals een cowboy op een rodeo, maar niets van dat alles: een prachtige soepele galop, na slechts enkele kleine zijsprongen. Het is duidelijk dat Feusant er van houdt de benen eens los te gooien. Ik heb nog nooit zo snel op een paard gereden.

"Goed, Jurdan, laat u volledig gaan."

Na enkele rondjes gedaan te hebben, vast in het zadel gezeten, reeds gewoon aan het soepel ritme van de gestrekte galop van mijn paard, voel ik mij zo

De koer van de kazerne in 1986. Foto Jaime Jurdan.

De koer van de kazerne vóór de oorlog. Foto: Verzameling André Verbeke.

fier als een jockey. Ik kalmeer het dier door het te strelen en er tegen te spreken. Welk genot een volbloed te berijden! Ik weet niet hoeveel rondjes ik gedaan heb wanneer de luitenant mij teken doet terug te komen naar het midden van de manege. Feusant was bedekt met een dikke laag zweet.

- "Goed, Jurdan, u gaat hem nu iedere dag berijden."

- "Zelfs op straat, mijn luitenant?"

- "Waarom niet? Maar slechts na enkele dagen, u moet hem eerst goed in de hand hebben en hij moet aan u gewoon worden."

En bij het eerste uitgaan van de batterij gedroeg Feusant zich als een nobel paard, perfect kalm. En fier dat ik was, want bij iedere stap hief hij op een zwerige manier zijn fijne voorpoten op.

Op het oefenplein, geen manoeuvres meer voor mij. Ik moet gedurende minstens 2 uren Faisant "afrijden". Iedere dag leg ik verschillende malen de omloop der hindernissen die rond het oefenterrein aangelegd zijn af.

Er waren verschillende soorten hindernissen: hagen, grachten, een kleine bakstenen muur, enz. Welke vreugde was het aan te voelen dat mijn paard daar van hield. Ik voelde mij letterlijk over de hindernissen vliegen. Feusant en ik waren vanaf de eerste dag vrienden.

Maar op zekere dag heb ik begrepen waarom onze kommandant de voorkeur gaf aan Mariette.

Een betrokken dag, een koude motregen verplichtte mij mijn tentzeil over de schouders te trekken. Wij verlaten het oefenterrein met de luitenant, de "bleus" te paard rijden in colonne per twee op de Brusselse steenweg. Ik weet nog altijd niet wat de plotse waanzin van Feusant veroorzaakt heeft. Ineens draait mijn volbloed woest met de ogen, hij begint rond te springen, vliegt voorbij de luitenant, komt terug, snijdt de colonne van de rekruten in twee in de richting van de lengte. Op het ogenblik dat ik de luitenant voorbijvlieg heeft hij nog de tijd om te roepen: "Los de stijgbeugels, Jurdan, maar laat Feusant niet los."

De paarden van de colonne zijn uiteengejaagd, zij staan in alle richtingen, radeloos, slaan met de achterpoten, enz.

En Feusant, hysterisch, verstoort het verkeer van trams en auto's op de Brusselse steenweg en in de Brusselse straat, tot aan de kazerne, t.t.z. op een afstand van 3 Km.

Ik denk dat ik toen al de figuren van de "Haute Ecole" heb meegemaakt. Slaan met de achterpoten, pirouettes, achteruitgaan, steigeren, plotseling stilstaan en vertrekken, starten in galop...

Voorbijgangers op het trottoir drukken zich verschrikt tegen de deuopeningen. Feusant scheert langs een stilstaande tram en doet een tiental vuilbakken op het voetpad sneuvelen.

Ik was absoluut niet op mijn gemak. Ik tracht de "folies" van Feusant te

kalmeren door tegen hem te spreken en hem de nek te strelen, maar niets helpt. Mijn vrees neemt toe als wij de brug over de Schelde naderen, maar ik laat hem niet los en hij gaat achterwaarts over de brug zonder te proberen mij te verdrinken.

"Oef!" Dat was de langste 3 Km. van mijn korte carrière.

Aangekomen in de kazerne heb ik nog juist de tijd mij neer te leggen tegen de hals van mijn paard om de stal binnen te rijden. Het is pas in de box van mijn hysterische volbloed dat ik mij van het zadel kan laten glijden.

De luitenant stond onmiddellijk aan mijn zijde.

- "Wel, Jurdan, het was perfect... Gij hebt u in het zadel kunnen houden, het was het enige dat u te doen stond... Morgen zal het beter gaan."

- "Maar... morgen..."

- "Jawel, Jurdan, waarom niet?"

En ik ben Feusant iedere dag blijven berijden. Hij was terug kalm en gehoorzaam geworden. Geen probleem.

Op zekere dag zei een van mijn kameraden: "Feusant is precies een koe geworden. Ik zou hem toch eens willen berijden." Hij vroeg en kreeg de toelating van de kommandant.

Dat heeft goed gemarcheerd tot wanneer wij terug vertrokken van het oefenplein en de volbloed opeens een crisis kreeg. Mijn kameraad die in een hachelijke positie terecht kwam, sloeg in paniek en liet Feusant los. Het paard was nu vrij om eens een demonstratie te geven van zijn capaciteiten temidden van het verkeer van trams en auto's.

Ik vlieg, samen met 3 andere wachtmeesters, in volle galop op de kasseien, op jacht naar Feusant. Na een epische achtervolging en sioux-krijgslisten, slagen wij er in de woesteling in te sluiten tussen onze 4 paarden, nadat wij langs een gevel zo veel mogelijk een reeks uitvallen en steigeringen ontweken hebben.

Ik heb het geluk de teugels te kunnen grijpen en hem met de rechterhand goed vast te houden. Ik kan hem aldus naast mij naar de kazerne leiden zonder al te veel moeilijkheden.

Mijn kameraad kreeg 4 dagen kwartierarrest.

Een enkele keer heeft Feusant mij nog liggen gehad in zeer gevaarlijke omstandigheden. Ik ben er ongedeerd uitgekomen, maar zou zwaar kunnen gekwetst geweest zijn, of zelfs dood.

Het was bij een wapenschouwing op het St-Pietersplein. De Staf bevond zich vóór de kerk waar vroeger de mis opgedragen werd voor St-Barbara, onze patrones.

De batterijen waren in front opgesteld langs twee kanten van het plein. Dat hield in dat aan de ene zijde van het paard van de stukoverste zich het voor-

span van het kanon bevond en aan de andere zijde het voorspan van de caisson. Dus strak ingesloten door 4 trekpaarden. Met Feusant aldus geklemd voelde ik mij allesbehalve op mijn gemak en bijgevolg insisterde ik niet te veel op het reglementair alignement. Ik had wel gezien dat de kop van Feusant uitstak buiten de rij van de andere paarden, maar Feusant was reeds zeer zenuwachtig en trilde van woede en verontwaardiging omdat hij tussen die erbarmelijke "kanonnentrekkers" moest staan.

Het kon niet missen dat de adjudant die een laatste blik wierp op het alignement, mij gerepereerd had.

- "Jurdan, Godverd... achteruit!"

- "Maar Adjudant, Feusant..."

- "Het kan mij niet schelen: Achteruit!"

Ik ging dus achteruit... en het was de catastrofe!

Feusant die razend werd van woede toen hij die trekpaarden tegen zijn benen voelde, begon in alle richtingen wild met de achterpoten te slaan. Links en rechts reageerden de trekpaarden op dezelfde manier. Het werd een verschrikkelijke mêlée. Trekriemen vermengden, stukken gescheurd leder vloegen over mijn hoofd. Na nog geen minuut zat ik op de grond, op de kop van Feusant, omgeven door enkele andere gevallen paarden.

De luitenant moeide er zich mee: "Jurdan, houd hem vast bij de teugel, zo dicht mogelijk bij het gebit, sta recht en laat vooral Feusant niet los." Het is in feite Feusant die mij op een magistrale wijze van de grond gelicht heeft. Uit het slagveld komend met een Feusant die razend was van woede en die trilde in al zijn ledematen, zag ik de stukrijders de trekriemen ontwarren en herstellen wat herstelbaar was. Feusant vertoonde enkele schrammen en kneuzingen, de andere paarden eveneens, maar gelukkig was er niemand gekwetst. Een echt mirakel!

Ingevolge dit incident mochten de stukoversten zich opstellen vóór hun kanon en de brigadiers vóór hun caisson...

Men moest Feusant vasthouden om mij toe te laten terug in het zadel te stijgen.

Gelukkiglijk is het militair uur altijd zeer ruim berekend en was het mogelijk, vóór de komst van de generaal, het een en ander te herstellen en Feusant en mij een beetje tot ons zelf te laten komen.

Het défilé op stap, in draf en in galop verliep zonder schade, met een Feusant die niet opgehouden heeft te beven tot bij de terugkeer in de kazerne en die zich enkele zijsprongetjes permitteerde, maar buiten het zicht van de generaal.

Niettegenstaande alles waren dit voor mij toch enkele mooie weken. Na mij gaf men Feusant aan een brigadier die ook deze mooie volbloed heeft leren kennen die, met ouder worden, ook een beetje hysterisch was geworden.

Jaime JURDAN
('t vervolgt)

GENTSE MEMORIEDAGEN: 11-12-13-14-15 JANUARI

11 januari 1801

De "kloostermarkt" of "dievemerct" wordt afgeschaft. Zij werd tweemaal per week, 's morgens vroeg, nabij de Sint-Pietersabdij op de "Lieve Vrouwen Aert" gehouden. De marktkramers boden allerlei ijzerwerk, "witwaeren" en detailgoederen aan (1664). Men kon er ook brood kopen. Van 1581 tot 1585 hield men haar tijdelijk op de Kouter. (FRIS Victor, De Oude Straatnamen van Gent, 1925, p. 106) (VAN DE WIELE Johan e.a., De Markt, 1988, p. 62)

11 januari 1551

Een zware storm richt veel schade aan in het Gentse. De Sint-Niklaaskerk deelt mee in de brokken: "up desen dach wayde omme een van de vier turrekens van ste niclaus binnen Ghendt".

11 januari 1557

"Op den XI January 1557", zo lezen wij in het Memorieboek, "was in Vlaenderen ende oock in Zeelant sulck een tempeest van winde dat dieghelelijk niet ghesien en heeft gheweest, die soo groote schade ghedaen heeft in steden ende dorpen, soo dat te Ghendt ommewaeyden veertien meulens".

11 januari 1908

Tijdens werken, uitgevoerd in het huis nr. 9 (niet te letterlijk nemen!) van het Sint-Veerleplein, leggen werklieden een grote gebeeldhouwde steen bloot die terstond door deskundigen wordt onderzocht. Hij blijkt een timpaan te zijn van de ingangdeur van het voormalige Wenemaersgodshuis.

12 januari 1785

Klokken, lood, ijzer, enz... afkomstig van het afgebroken Sint-Agneteklooster aan de Lindenlei, worden openbaar verkocht.

12 januari 1820

De gouverneur van Oost-Vlaenderen richt een rondschrijven aan alle burge-meesters van de provincie om hen een nieuwe variëteit aardappelen, genoemd naar de Gentse tuinder Lanckman, aan te bevelen. (Lanckman had de aardappel zopas uit Engeland overgebracht)

13 januari 1381

Geboorte van de Heilige Coleta te Corbia. Zij stichtte onder meer een klooster te Gent alwaar zij op 6 maart 1447 overleed. Zij was een van de

meest populaire heiligen van haar tijd en in de 20ste eeuw wordt zij te Gent nog steeds vereerd. De vijfhonderdste verjaardag van haar overlijden werd in 1947 luisterrijk herdacht.

13 januari 1349 (Goede Disendach)

De Gentse wevers, onder leiding van Jan van de Velde en Geeraard Denijs, worden op de Vrijdagmarkt tot de laatste man afgemaakt door aanhangers van de nieuwe graaf, Lodewijk van Male. Hun lijken worden in de Leie geworpen. (Geeraard Denijs steunde aanvankelijk Jacob van Artevelde en leidde sinds 1343 de machtige grote nering van de wevers. Hoewel hij in 1345 de hoofdschuldige was in de moord op Artevelde zette hij toch de Engelsgezinde Artevelde-politiek voort. Zijn val en de nederlaag van de wevers betekenden een goede zaak voor de Fransgezinden: vandaar "Goede Disendach")

14 januari 1802

De directie van de Tekenakademie kent een zilveren medaille toe aan een jong beeldhouwer, Jozef Inghels, leerling van Karel Van Poucke, die voor zijn woning in de Nieuwpoortwijk, een beeld uit sneeuw heeft vervaardigd. Het kunstwerk stelt Diana met drie honden voor. De heren van de Tekenakademie betreuren echter dat de kunstenaar geen duurzaam materiaal heeft gebruikt.

14 januari 1795

In naam van de gemeenteraad stelt Van Straeten, gemeenteraadslid, een officiële lijst op van de straatnamen van Gent. Het is de eerste lijst die verschijnt sedert de resolutie van de Collatie, dd. 1785, om naamplaten aan te brengen op de hoeken van alle straten.

14 januari 1510

Gent kent een bijzonder strenge winter. Marcus van Vaernewijck verhaalt ons dat men op de Vrijdagmarkt schaatste en dat men er zelfs een ijstornooi inrichtte waaraan talrijke mooie prijzen waren verbonden.

15 januari 1456

Filips de Goede bekrachtigt het Gentse stapelrecht voor graan. (het graan-stapelrecht en het lastbreekprivilege maakten Gent tot de belangrijkste bin-nenhaven van Vlaanderen; een goede economie was uiteraard ook in het voordeel van de hertog want die bracht hem aardig wat accijnzen op)

15 januari 1877

Overlijden te Brussel van de Gentse portret- en historieschilder Adolf

Dillens. Hij was leerling geweest bij zijn oom Julien en zijn broer Hendrik Dillens. Hij schilderde voornamelijk in Zeeland, waarvan hij op sentimentele en anekdotische wijze het landschap, de interieurs en de typische klederdracht heeft uitgebeeld. Hij was tevens de boezemvriend van Charles De Coster.

15 januari 1831

Humaan gebaar van de officieren van het garnizoen te Gent: zij beslissen gedurende het eerste jaarkwartaal één dag bezoldiging per maand af te staan ten voordele van de behoeftigen van de stad.

15 januari 1827

Koning Willem laat aan kanunnik Triest een prachtig ingebonden exemplaar van de bijbel van Sacy geworden. In een begeleidende brief wenst de vorst hem geluk met de opening van het doofstommengesticht dat dankzij de inspanningen en taaie wilskracht van de Gentse kanunnik tot stand kon komen. (Sacy Antoine was een Frans oriëntalist (1758-1838) die in 1785 lid werd van de Académie des Inscriptions en als zodanig meehielp aan de uitgave van merkwaardige handschriften uit de Koninklijke Bibliotheek)

Ronald DE BUCK

OPROEP AAN ONZE LEZERS

Om te kunnen voldoen aan de talrijke vragen naar oude nummers van ons tijdschrift "Ghendtsche Tydinghen", doen wij een beroep op uw medewerking om afstand te doen van nummers of jaargangen die niet meer worden gebruikt.

Een overeen te komen vergoeding voor deze vriendendienst kan desnoods overwogen worden.

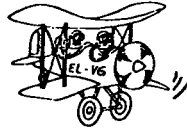
De inlevering gebeurt op het Documentatiecentrum (Convent Engelbertus, Groot Begijnhof, huis nr. 46, Sint-Amandsberg), alle zondagen van 10 tot 12 uur.

Het D.C. is gesloten op feestdagen en in de maanden juli en augustus. Wij danken u bij voorbaat voor uw geste.

De bibliothecaresse,
Mevr. Van Geluwe-Eggermont A.

GENSCHE WOORDE EN UITDRUKKIJNGE
Deel XVII

**kaak, kaak,
neh twiedekker!**

**Gentse woorden
& Uitdrukkingen**

*Bijien gjeschart...
en oetiekend oezur*

Eddy Levis & Gill. Van Geert

Gij wordt giel u moeder

Syn.: "Ge wordt een zoage; ge begint uuk al t'hêtefritte; ge wordt ne êwe reutel; nie zoage hîn wijveke": je wordt een zaag.

De kader hang schief

Syn.: "'t Es weere kirmesse; de katte zit in d'harloge" (zie uitleg plaat 11). Wordt gezegd als er iets niet in de haak, niet pluis, niet in orde is.

't Es alle doage gien kloasfieste

Syn.: "'t Es alle doage gien kirmesse (al stoan der de kroame); 't es alle doage zuu vet nie"; het is

niet alle dagen kermis, men kan zich niet alle dagen vermaken.

Een potse truust

Zie uitleg bij plaat 40: "Nog een potse truust, Marie?": een kopje koffie.

Hij kan ze nie vol of nie leeg zien stoan... t'es boaske-altijd-zat

Syn.: "'t Es ne zatlap; hij kan goe tsoeze (-tuuten); een zatte bieste; een zat vîrke; een zat gat, een zathuufd; een zattemuile; ne zatte kul; ne zatte kluut; een zattekonte; een zattelutte; 't es nen tonnestrijker; hij luupt guule doage zat; hij es zuu zat of een hoere (van Parijs); - of honderduust man; - of nen

êwe Zwitser; - of een zwijn; of een vîrke; - of een sneppe; - of ne patat; - of een bieste; hij es zuu zat dat hij uit zijn uuge nie mier ziet; dat hij van God of zijn gebod en weet; dat hij op zijn biene (puute) nie mier kan stoan; hij es altijd zat of onderwig (of 't riekt er noar); hij es hoast nuut nuchter; hij zoe hem stom zat drijnke; hij kan drijnke dat hij niet mier weet wa dat hij doet (van wa paroeche dat hij es).

Men kan "een beetse zat zijn; biestzat; crimineelzat; duudzat; deurzat; hard zat; lamzat; poepeloerezat; sterrezat; stroalzat; stront(e)zat of strontcrimineelzat zijn". Men is "tuureluut"; halfcanard (<Fr.: eend; waggelend als een -), halfgeloaje (: geladen), halfpanne, halfpataat, halfpetitter, halvesneppe, halfzochte, hij hee een sneuve, (- een halve panne) op, hij hee weeral goe blijven hange, 't es van 't loast halveke (dat hij zat es), hij es goe van zijne kabaa (<Sp.: capazzo: draagmand), hij es goe op zijn lappe geweest, hij ligt omverre, zijn uuge droaje noar 't ol van zijn gat, 't es een zwalpei (: mislukt, niet uitgebreed ei zonder kalkschaal: iemand die zich zat van café naar café sleept), men is liefhebber van ne goeie slok; nen bierbuik; een biertonne; een bierbolle; een bierhuufd; een bierkoake; nen bierzuiper; een bierzuiperigge; ne gewichtheffer; nen bierkluit; een bierkonte; een bierkuipe; een bierlutte; nen bierman; een biermuile; een biervliege": wordt gezegd van iemand die graag, veel en vaak drinkt, een dronkaard.

"Hij hee een pirre op; hij hee de keizer gezien; hij es van stokers' en hond gebeete; hij es patat; poepeloere; zijn keele es zuu druuge of assche (kuure, poer, peper, nen druuge gracht); zijn (heur) uuge droaje noar den andere wirrold (- noar 't ol van zijn gat)".

Van een zatte vrouw zegt men: "Heur foalde sleept". Een falie of "foalde" was een lange kapmantel, die, wanneer men een beetje door de benen zakte, op de grond sleepte. "Hij ziet er twee veur iene": behoorlijk dubbel zien.

"De planeten zijn seer hooghe

En myn keel wordt dicwils drooghe.

Dan sien ick er twee voor een!"

(Hemelmaanden, Voor-reden; 1725)

Dat er te Gent, net als overal elders trouwens, een behoorlik stel "zattepullen" moet rondgelopen hebben, kunnen we o.a. lezen in Lodewijk Lievevrouw-Coopmans "Folkloristische Sprokkelingen, deel I Oude Gentsche Typen/Osschaert" (1942. De Dageraad Ledeberg), waarin hij het heeft over "laguerre" of "lagirre" op zijn Gents, een straatberoemdheid overleden in het Prof. Guislaingesticht en "Pier Lampet", een cafébaas met drie snelle dochters. Hun beider bijnamen laten geen twijfel over het feit dat ze bij tijd en wijle "de zatten hond uithinge" en 't dikwijls "goe zitten hoan". "Hij es lagirre" betekent: hij is zat en een lampetkan stond vroeger in de wasteil op

Een potse truust.

Hij kan ze nie vol of nie
Leeg zien stran...
'ees braskre. Altijd zat

'ees alle doage
gien kinasfieste

ze hangt al hiel eur leeve de
Begijne vit.

de "lavabo" en kon toch een goede 7 l. water bevatten. "Lampetten" betekent trouwens "zuipe gelijk ne Zwitser".

In het toneelstuk: "Salut, 'k ga in congé" laat Romain Deconinck een van zijn figuren zeggen: "Hij drijnt gelijk een keldergat!"

Was men dronken van jenever i.p.v. bier, dan zei men: "Ge keunt den tsenuiver uit zijn uuge (koake) scheppe; hij hee den tsenuiver in 't lijf (: hij zoekt ruzie); den tsenuiver spreekt (: hij vertelt zattepraat); den tsenuiver luupt uit zijn uuge; 't ès nen tsenuiverneuze, - een tsenuivertonne, - nen tsenuiverwijnkel, nen tsenuiverbalg, - een tsenuiverbolle, nen tsenuiverhiere, een tsenuiverhuufd, nen tsenuiverkluut, nen tsenuiverlap, nen tsenuiverman, een tsenuivermuile, een tsenuiverpulle, een tsenuiversponse.

"Nen tsillekesman" houdt van een "tsilleke of nen tsille" (: jenever).

"Zet hulder neere, bij ons, en 't denke mij dadde den t Gille hilder uuk wel zal smaeken".

(Uit: Gentschen Telegraaf, 12 dec. 1848 - feuilleton).

Snuit uwe neuze en goa uwe gank

Syn.: "Trek het U allemoal nie an; moeid'U doar allemoal ni mee; geboart daddet allemoal nie en ziet (huurt, weet, riekt, smoakt, voelt); voagt er U botte (broek, gat, hende, hiele, kluute, konte, pollevieten, Uwe wietelirre, U sigare an."

"Zijne pollevie an iet (iemand) voage" is er zich niet om bekommeren, er zich het hoofd niet over breken. Ook in dit oude liedje vinden we "pollevie" terug:

"Oas mijne Pier schoenmoaker wier

Stakt hij mee zijn elze (bis)

Oas mijn Pier schoenmoaker wier,

Stakt hij mee zijn elz'in mijne pollevie." (dubbelzinnig)

<Fr. "pont-levis": ophaalbrug, hefbrug, wat een toespeling is op de geslachtsorganen. Ook: hoge hak.

'k Ben de rijkste van mijne cité

Ik ben een eenvoudige jongen van 't arm volk, ik ben niet rijk. Van iemand die het wel "huuge in zijn bolle" had, en eigenlijk toch ook maar "ne cité-jongen" of "ne citeetsesgast" was, zei men: "Baron Cité van op de avenue Tsiép-Tsiép". Een "cité" is een koerke, een beluikje, een binnenplaats met veel huisjes. De "Tsiépkesdreve" was een werkmansbeluik op de Dendermondsesteenweg. Ook zei men soms "Grand chique, petit noble, vive la crotte" of "Hij meent uuk da Keizer Karels katte zijn nichte es" of "dat hij de nichte es van Keizer Karels katte".

"Dadelick meenen sy oock dat Keyzers kat hun nicht is" (Des Weirelds Ydelheydt, pynelick gheniet ende Ellendighen uytganck; P. vander Lepe,

minderbroeder, recolect, 2, 131, 1693).

Zie ook plaat 16: "Den iene zuu oarme of de stroate, den andere zuu rijke of daa de zie diepen es".

Z'hangt al hiel heur leeve de begijne uit

Zie tekst bij plaat 13: "Diene vuile kweezel" en "Wij zijn kweezels tot aan ons tiene": schijnheilig mens.

DOCUMENTATIECENTRUM

Werking 1993

BIBLIOTHEEK

Uitleningen

	1992	1993
<i>Boeken</i>		
Algemeenheden	3	3
België-Buitenland	30	18
Economie	11	-
Gent	367	289
Geschiedenis	219	243
Kunst	19	4
Localia	126	98
Oost-Vlaanderen	214	133
Sint-Amandsberg	99	103
Taalkunde	26	10
Volkskunde	37	55
Natuurkunde	1	1
Opvoeding - Onderwijs	6	2
Licentiaatsverhandeling = Z	1	-
	<hr/>	<hr/>
Subtotaal	1159	959

Varia

Kaarten	-	26
Affiches	2	11
Foto's	142	38
Prentkaarten	-	5
Diversen	18	-
	<hr/>	
Subtotaal	162	80

Tijdschriften

Subtotaal 1617 1467

Globaal uitleencijfer 2938 2506

Administratie

Gemiddeld uitleningscijfer per openingsdag (2u.) 77 ±67 (66.5)

Aankoop boeken 30 63 boekdelen
35.916 F 51.025 F

Pas verschenen, gratis binnengebrachte werken:

voor: 33.414
1 werk met een korting van: 9000

21.345 34.314

Giftenaantal 286 1239
(dit altijd met de vereiste relativiteit)

Boete 1155 1550
Geldelijke gift (voor goede service) 375 1219

Ruildiensten 157 157

COMMENTAAR BIJ DE WERKING

Uit de statistische gegevens stippen wij een lichte daling van het algemeen uitleningscijfer aan, dat te verklaren is door het tijdelijk wegblijven om gezondheids- en familiale redenen van een paar zeer goede ontleners. (2938 naar 2506)

Als men de spreiding van het soort ontleend materiaal nagaat, stelt men vast, dat zowel minder boeken (1159-959) als minder tijdschriften (1617-1467) en varia (162-80) zijn buitengegaan. Dit laatste cijfer is in de eerste plaats afhankelijk van de vraag naar illustratiemateriaal ten bate van tentoonstellingen of licentiaatsverhandelingen enz., en kan dus van jaar tot jaar sterk schommelen, wat uiteraard het globaal uitleningscijfer beïnvloedt.

Onder de uitleningstoppers vermelden wij zoals elk jaar (in volgorde) werken over Gent, over geschiedenis en over Oost-Vlaanderen.

De drukst bezochte maanden waren in 1993: oktober met 144 en november met 125 bezoekers (Verkoop plan Saurel) De zwakst bezochte: mei met 84 en december met 80 bezoekers. Het aantal bezoekers is in 1993 insgelijks geslonken. (1306-1034)

Zoals de vorige jaren, werden waardevolle werken aangekocht (51.025 F. Dit is voor 15.109 F meer dan in 1992). Er werd voor de globale, niet te onderschatten som van 34.314 F pas verschenen boeken gratis in ontvangst genomen. (tegen 21.345 F vorig jaar). Dit getuigt van de goede naam van de bibliotheek, en dit jaar werd opnieuw geen moeite gespaard om die te bekomen.

Bij toepassing van het reglement op het te laat terugbrengen van de boeken, is er dit jaar 1.550 F in kassa gekomen tegen 1.155 F in 1992. (een verhoging van 395 F) Een aardig cijfertje, dat helpt.

Wij stellen ook vast, dat door die methode, de ontleende werken zonder moeite gerecupereerd worden.

Dit jaar zijn er 24 nieuwe lezers ingeschreven.

Vorig jaar hebben wij de wens geopperd een eindpunt te kunnen stellen aan al onze wederwaardigheden wat betreft de reorganisatie van het Documentatiecentrum. Wij zijn daar niet in geslaagd, gezien de uitgaven, die hiervoor vereist zijn (aankoop leidingen en gasconvectoren, de muren in de oude lokalen worden bepleisterd en geverfd, verwarming wordt geplaatst, enz.) (Dit mag niet gebeuren ten nadele van de verrijking van het boekenfonds), maar wij werken verder tot de volledige uitvoering van het plan.

Het D.C. (V.Z.W.) is de gemeenschappelijke bibliotheek en ontmoetingsplaats van twee heemkundige kringen nl. "De Oost-Oudburg" (Sint-Amandsberg) en de "Heemkundige en Historische Kring Gent".

Wie tot hiertoe verzuimde een bezoek te brengen aan voornoemd centrum wordt uitgenodigd kennis te nemen met een boekenfonds dat aan jong en

oud een kostbare informatie kan bezorgen over geschiedenis, kunst, onderwijs, literatuur genealogie en vooral Gent en omstreken.

Een fonds dat men kosteloos kan raadplegen.

Wie lid is of wordt van één der geciteerde kringen kan eveneens boeken, tijdschriften, affiches, prentkaarten, doodprentjes, foto's en noem maar op, kosteloos ontlene, en door wederzijdse kennismaking met andere bezoekers het verleden herbronnen.

Maak er dankbaar gebruik van op elke zondag van 10 tot 12u., behoudens op feestdagen en tijdens de vakantiemaanden juli en augustus.

Geen drempelvrees, iedereen is welkom en verzekerd van een warm onthaal. Onze dank gaat aan alle leden, die in de loop van het voorbije jaar, het Documentatiecentrum hebben bedacht met giften. Wij hopen dat ook in 1994 talrijke schenkingen ons fonds komen verrijken, om bij te dragen de streekgeschiedenis op nieuwe paden te leiden!

Een speciale dank voor de medewerkers, die vrijwillig het materiële of administratief werk uitvoeren en de bezoekers helpen bij hun opzoekingen. Zoals elk jaar, al mijn sympathie en mijn warme dank voor de hulp en de morele ruggeleuning.

De bibliothecaresse
Mevr. VAN GELUWE-EGGERMONT A.

BIBLIOGRAFIE

Verleden jaar verscheen het boek "**Hoe schrijf ik de Geschiedenis van mijn Gemeente**". Deel I. Nieuwste Tijden. 19e en 20e eeuw. Daarin wordt men wegwijs gemaakt in de te onderzoeken papierberg. Op welke plaats is die te vinden? Hoe ziet zo'n archief er uit? Hoe krijgt men de nodige documenten op zijn leestafel?

Op dergelijke vragen - en op veel andere - krijgt men een antwoord. Maar de titel van het boek doet tekort aan de inhoud. Het is veel meer dan zo maar een handleiding om om te gaan met archieven. Men had het boek even goed "De Geschiedenis van de laatste 2 eeuwen" kunnen noemen. Zijn wetenschappelijke waarde wordt gegarandeerd door het feit dat het opgesteld werd door 8 medewerkers die allen, zonder uitzondering, geschiedkundigen zijn.

De hoofdstukken: De belangrijkste bibliografische instrumenten. Mondelinge geschiedenis. Sociale en economische geschiedenis. Politieke geschiedenis van de Franse Tijd en van de periode van het Verenigd Koninkrijk. Politieke Geschiedenis na 1830. Culturele en religieuze geschiedenis.

Protest en sociale bewegingen. De Tweede Wereldoorlog.

Het boek bevat 320 bladzijden en heeft een formaat van 16 x 24 cm. Het werd uitgegeven door het "Centrum voor Geschiedenis, Universiteit Gent" in samenwerking met de "Stichting Mens en Cultuur".

Het boek kost 895 fr. en is te bekomen bij de "Stichting Mens en Cultuur" - Groot Brittaniëlaan 43 - 9000 Gent.

Wanneer men 995 fr. overschrijft op Rekening Nr. 448-0722171-07 van deze stichting, dan wordt het boek u thuis bezorgd.

Het is een feit dat slechts weinigen zich een zuiver beeld kunnen vormen van de werking van een Provinciebestuur en dat er ook nog niet veel gepubliceerd werd op dit gebied.

Deze leemte wordt nu opgevuld met het boek **"De Fontein van de Oranjeberg. Politiek-institutionele geschiedenis van de provincie Oost-Vlaanderen."**

Het nu verschenen Deel I, van de hand van de geschiedkundigen Nicole Lehoucq en Tony Valcke, is een boek geworden van 404 bladzijden, geïllustreerd, ook met enkele kleurenfoto's.

Dit eerste deel geeft een algemene schets over de evolutie van de provinciale instellingen en bevat o.m. een referentielijst van alle gouverneurs, gedeputeerden, voorzitters en griffiers vanaf 1830 tot heden. Ook een overzicht en analyse van de verkiezingsuitslagen van 1836 tot 1991.

Formaat: 24,5 x 16 cm. Zeer verzorgd gedrukt door Vanmelle.

Op de geplastificeerde omslag een mooie kleurenreproductie van een schilderij van P.F. De Noter "Vue à Gand", het Provinciaal Gouvernementsgebouw voorstellend.

Dit boek werd uitgegeven door het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen in samenwerking met de "Stichting Mens en Cultuur".

Prijs: 1.260 fr. Te bekomen in de boekhandel.

Al een tijdje geleden verscheen bij de "Stichting Mens en Cultuur" het volkskundig boek van de hand van Willy L. Braekman getiteld **"Spel en Kwel in vroeger tijd. Verkenningen van charivari, exorcisme, toverij, spot en spel in Vlaanderen"**.

Wij vermelden het hier omdat het ook een hoofdstuk bevat "Vasten- en Halfvastenviering te Gent met komische teksten (1733)".

Dit ingebonden boek van formaat 23,5 x 16 cm. bevat 382 bladzijden, is geïllustreerd en kost 1.350 fr.

Eind verleden jaar verscheen er een brochure van 24 bladzijden, getiteld **"Gustaaf Demuyneck. 1893-1982. Herinnering aan een groot circusdirecteur."**

De tekst werd opgesteld door Gilbert Herman, in samenwerking met Guy Puttevels.

Formaat: 20,5 x 14,5 cm. Verzorgd gedrukt op luxe-papier. 21 foto's. Uitgegeven door de "Vereniging van Circusvrienden".

Prijs: 200 fr. Geïnteresseerden kunnen telefonisch contact nemen met de Heer Braeckman op het nummer 253.86.13.

Het "**Jaarboek 1993**" van de "**Oost-Oudburg**" is verschenen en omvat 137 bladzijden. Buiten een studie over de gekende architect Jan Rooms (1864-1947) door Mieke Olbrechts is er nog een ander artikel dat Gentenaars rechtstreeks zal interesseren, namelijk "Zoet uit Gent. Een bijdrage over Gentse Suikerraffinaderijen in de 18e eeuw", van de hand van Paul Van Heesvelde.

Dit Jaarboek kost 400 fr. en kan bekomen worden in het "Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis".

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Van Dr. **Henri Gildemyn** ontvingen wij het volgende antwoord:

Op blz. 55 van de nr. 1/1994 van de GHENDTSCHEN TYDINGHEN wordt de vraag gesteld over de waarde van de BF (belgische Fr.) van 1862. Daar wij toevallig vóór hetzelfde probleem stonden, willen wij hier graag de uitslag van onze opzoekingen mededelen.

Aangaande de periode van vóór 1914 zijn de gegevens eerder schaars. Prof. F. Baudhuin (1) vermeldt dat er, tussen 1860 en 1913, praktisch geen verandering vast te stellen is in de koopkracht van de BF.

Vanaf 1914 worden de inlichtingen meer beschikbaar. De Kredietbank o.a. (2) publiceerde de hiernaast aangeduide schattingen. Deze tonen o.a. aan dat 9791 BF nodig waren in 1981 om de koopkracht van 100 BF van 1914 te evenaren. Of, met andere woorden, dat de prijzen van de goederen met bijna 98 moesten vermenigvuldigd worden.

De muntontwaarding tussen 1981 en 1993 kan dagelijks in de financiële en in de belangrijkste andere dagbladen gevonden worden, in de rubriek "Indexcijfer consumptieprijzen". Op het einde van 1993 moest de index van 1981 met 1,58 vermenigvuldigd worden.

Kortom: er is praktisch geen muntontwaarding gebeurd tussen 1862 en 1914. In 1981 moest men de prijzen van 1914 met 98 vermenigvuldigen. En die 98 BF van 1981 moeten nu, einde 1993, nog met 1,58 vermenigvuldigd worden, wat 155 BF geeft om de BF van 1862 te evenaren.

CONSUMPTIEPRIJZEN

Jaarlijkse gemiddelde
van 1914 tot 1981

Jaar	Index in % van 1914	Jaar	Index in % van 1914
1914	100	1960	3 319
1920	455	1961	3 352
1921	400	1962	3 399
1925	518	1963	3 472
1930	874	1964	3 616
1935	655		
		1965	3 763
1940	865	1966	3 921
		1967	4 035
1946	2 450	1968	4 144
1947	2 494	1969	4 300
1948	2 857		
1949	2 770	1970	4 468
		1971	4 662
1950	2 741	1972	4 916
1951	3 003	1973	5 258
1952	3 024	1974	5 927
1953	3 018		
1954	3 057	1975	6 684
		1976	7 296
1955	3 042	1977	7 816
1956	3 129	1978	8 165
1957	3 226	1979	8 530
1958	3 268		
1959	3 307	1980	9 097
		1981	9 791

De belangrijkheid van deze munterosie wordt wel bevestigd door de gelijklopende herwaardering van een van de meest verspreide beleggingen: het Engelse pond. Dit kostte inderdaad 25,22 BF in 1914, tegen 3.350 BF einde 1993. Hetzij 132 x de prijs van 1914. Het verschil met de voorgaande berekening voor de BF (155 x) is verklaarbaar door financiële aangelegenheden, waarover wij hier niet kunnen uitweiden.

1. Principes d'économie contemporaine, 1966, Ed. Gérard, 2, p. 53.
2. Weekberichten, nr. 38, 1984.

De volgende vragen komen van de Heer **Maurice Labyn**:

- 1° Wanneer werd de muziekkiosk geplaatst op het Kerkplein van Ledeberg?
- 2° Wie kan mij vertellen waar de naam "Pont Madou" vandaan komt als men daarmee de Walpoortbrug bedoelde.

Op de vraag van de Heer **Philippe Bockstael** in G.T. 1993 - Nr. 6 - p. 377 kregen wij het volgend antwoord van de Heer **Charles Van Bignoot**:

Er was destijds een café "Nooit Gedacht" op de Bevrijdingsdreef (thans Bevrijdingslaan) huidig nr. 103, Zaak "Eli". Het huis had een inrijpoort waarnaast een ingangdeur en drie vensters, alle houtwerk buiten donkergroen gekleurd. Thans is op de begane grond een winkelruimte, de rest van de gevel is volledig afgeschermd door een houten of kunststof lattenbekleding, de vensters op de 1e verdieping moeten nog enigszins tussen het latwerk zichtbaar zijn.

Een anekdote is mij uit die tijd bijgebleven. Het moet rond de jaren 1925, misschien iets later geweest zijn dat op een zekere dag een vrouw, wellicht de uitbaatster, voor een geopend raam op de 1e verdieping stond te gillen "èw mij teege... èw mij teege". De dame in kwestie heeft de sprong liever niet gewaagd. Als kind blijft zo iets in het geheugen. Verband met een ander café is mij verder niet bekend.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van de Heer **Arthur De Decker** ontvingen wij de volgende brief:

"Betreft: Gentse Memoriedagen.

De idee de serie "Gentse memoriedagen te starten in de hoop aldus tot ideeenwisseling te komen vind ik prachtig.

Hierbij derhalve een eerste reactie.

De heer Ronald De Buck geeft af en toe een toelichting over een Gentse wetenswaardigheid uit het plakboek van J. Rouquart. In G.T., 1994, p. 22 bij 5 januari 1878 vermeldt hij enkel "Geboorte te Gent van Henri Van Daele", zonder enige toelichting. Ofwel kent hij deze persoon niet, ofwel acht hij alle commentaar overbodig, want iedereen kent toch Henri Van Daele?

Naar mijn weten is er in het Gentse maar één beroemde figuur geweest met die naam, nl. de "Revueschrijver en toneelspeler" die vooral actief was in de Minardschouwburg. Deze zou dus volgens Rouquart geboren zijn te Gent op 5/1/1878. Is dit wel juist? Volgens het straatnaambord "Henri Van Daelestraat" te Gentbrugge (gemeente waar deze volkstoneelschrijver heeft gewoond) is hij geboren in 1877 en overleden in 1957. Ook in "Gent, Apologie van een rebalse stad" p. 411 leefde hij van 1877 tot 1957. Doch zoals we eerder aantoonen zijn de vermeldingen op de straatnaamborden niet altijd juist en misschien heeft "Gent, Apologie..." zich daarop gebaseerd. Om dit alles nog een beetje ingewikkelder te maken staat in het recente werk van M. De Bleecker en W. Patoor, Gentbrugge 8 eeuwen geschiedenis, p. 248 vermeld dat de revueschrijver leefde van 1877 tot 1959.

Wie heeft het nu bij het rechte eind?

Ik ben er van overtuigd dat één van de G.T.-lezers deze gordiaanse knoop kan doorhakken, want velen hebben Henri Van Daele nog persoonlijk gekend."

GÊNSCHE PRÂOT

- Awè! riep Madam Kwikkelbirge tegen heur kindermeisse zuust op de moment da z'heur klei maneke uit zijn bad paktege; g'en hêt wêere den tirmometer nie gebezigd veur te zien ofda 't waoter nie te waorem of te kêwd en was!

- Wel, madam, zei z'ezûu, 'k en hê kik al dienen brol nie nûdig; 'k kan e kik dat ezûu wel zien!

- Wade, zei Madam, hoe keunde gij da zien?

- Bij jaojek, zei 't meisse. Aos 't hîet es, word de kleine rûud, in aos 't te kêwd es, wordt hij blêw.

- Wel, gij verdomsche kalemoeie, riep Madam, 'k hê u gezeid dat 't nie t'hîet of te kêwd e mag zijn. Geef mij mij kind hier of 'k geef u ne vivelamoer!

- Nim, riep 't meisse kwao gaowig. Pakt iwe kleine; g'en weet nûut nie wa da ge wilt. 't En mag niet t'hîet zijn, 't mag nie te kêwd zijn, hoe moe j'het tons zijn?

Gelukkig da 't de kleine beter wist, hij hee zijn kelen opegezet in es beginne roepe: Lêw, lêw!...

OUDE JAARGANGEN VAN "GHENDTSCHÉ TYDINGHEN"

Volgende losse nummers en volledige jaargangen zijn verkrijgbaar tot tuiputting van de voorraad.

- 1972 Nrs. 1-9-10-11.
- 1973 Nrs. 1-4-5-7/8-9-11-12.
- 1974 Nrs. 1-2-3-4 + Voll. jg.
- 1975 Nrs. 1-3-4-5-6 + Voll. jg.
- 1976 Nrs. 2-3-4-5-6 + Voll. jg.
- 1977 Nrs. 2-3-4-5-6 + Voll. jg.
- 1978 Nrs. 1-3-4-5 + Voll. jg.
- 1979 Nrs. 1-3-4-5 + Voll. jg.
- 1980 Nrs. 1-2-3-5-6 + Voll. jg.
- 1981 Nrs. 1-3-4-5-6 + Voll. jg.
- 1982 Nrs. 2-3-4-5-6 + Voll. jg.
- 1982 Register op de de jaargangen 1 tot 10.
- 1983 Nrs. 1-2-4-5-6 + Voll. jg.
- 1984 Nrs. 1-2-4-5-6 + Voll. jg.
- 1985 Nrs. 1-2-3-4-5 + Voll. jg.
- 1986 Nrs. 1-2-3-5-6 + Voll. jg.
- 1987 Nrs. 1-2-4-5-6 + Voll. jg.
- 1988 Nrs. 1-2-3-5-6 + Voll. jg.
- 1989 Nrs. 1-3-5-6 + Voll. jg.
- 1990 Nrs. 1-3-4-5-6 + Voll. jg.
- 1991 Nrs. 1-3-4-5 + Voll. jg.
- 1992 Nrs. 1-2-4-5-6 + Voll. jg.
- 1993 Nrs. 1-3-4-5-6 + Voll. jg.

Prijs per afzonderlijk nummer 70 fr.

Prijs per volledige jaargang 400 fr.

Deze kunnen afgehaald worden elke zondag tussen 10 en 12 uur in het "Documentatiecentrum" (behalve in juli en augustus en op wettelijke feestdagen).

Bij bestelling via onze postrekening dienen volgende portkosten bijgerekend:

1 nummer: 28 fr.

2 tot 3 nummers: 50 fr.

4 tot 6 nummers: 65 fr.

Verder per jaargang: 65 fr.

Plattegrond van de Stad Gent door B.J. Saurel (1841). Getrouwe copie van het origineel: 120 fr.

Plattegronden dienen afgehaald te worden in het Documentatiecentrum (geen verzending per post)

De Archivaris
Mevrouw VAN GELUWE-EGGERMONT A.

AANVULLENDE LEDENLIJST

- 2845. N.V. P&P ACCOUNTANTS, Molenaarstraat 111, 9000 Gent.
- 2846. CLAEYS J., St. Elooistraat 10, 9820 Merelbeke.
- 2847. DEMETER, Virginiastraat 36, 9000 Gent.
- 2849. Dr. DE WAELE L., 's Gravenstraat 188, 9810 Nazareth.
- 2850. KALMAR M., Gelukstraat 20, 9000 Gent.
- 2851. FORDEYN J., Heernislaan 37, 9000 Gent.
- 2852. Mw. VERCRUYSSSEN-DE GREZ H., Hofstraat 68, 9000 Gent.
- 2853. Mw. VAN DE CALSEYDE-ANSSENS I., Nederkouter 25, 9000 Gent.
- 2854. Mw. DE FLEYT A., Olympiadeplein 25, 9000 Gent.
- 2855. MALSCHAERT A., Robert Rinskoplaan 52, 9050 Gentbrugge.
- 2856. VAN POUCKE D., Jef Vandermeulenstraat 60, 9050 Gentbrugge.
- 2857. Juf. VAN DER LINDEN L., Hogeweg 199, 9040 Sint-Amandsberg.
- 2858. MAHY L., Sint-Lievenslaan 127, 9000 Gent.
- 2859. Mw. COEMAN J., Kortrijksesteenweg 569, 9000 Gent.
- 2860. Mw. COUCKE G., E3-plein 145, 9050 Ledeborg.
- 2861. DEPOORTER A., Volderrede 37, 9070 Destelberben.
- 2862. Mw. LEGRAND N., Stapelplein 40, 9000 Gent.
- 2863. MAUQUOY A., Olifantstraat 76 bus 1, 9000 Gent.
- 2864. BILLIET L., Hooggoed 6, 9880 Aalter.
- 2865. PILLE D., Kogelstraat 77, 9000 Gent.
- 2866. Mw. CAVENS A., Hubert Frère-Orbanlaan 59, 9000 Gent.
- 2867. COLPAERT J., Jacob van Arteveldestraat 8, 9050 Gentbrugge.
- 2868. VAN RENTERGHEM, Wolvengracht 38, 9030 Mariakerke.
- 2869. EECHAUDT D., Lindenstraat 4, 9831 Deurle.
- 2870. CLAEYS J., Ledestraat 38, 9968 Oosteeklo.
- 2871. LELUBRE G., Groenstraat 7, 9890 Vurste.
- 2872. MOORTGAT J., Zilverhof 35, 9000 Gent.
- 2873. VAN CAUSENBROECK F., Tentoonstellinglaan 30, 9000 Gent.
- 2874. D'HOOP DE SYNGHEM X., Borg 4, 9680 Maarkedal.
- 2875. VAN HEVEL W., Sint-Salvatorstraat 163, 9000 Gent.
- 2876. Mw. VAN ASSCHE O., Borrewaterstraat 53, 2170 Merksem.
- 2877. EECKMAN R., Malachietstraat 36, 9000 Gent.
- 2878. DE BOCK W., Prinsenhof 16, 9000 Gent.
- 2879. VAN DE VELDE N., Chemin de Beurégard-Les Trépinnières, F-38200 Vienne.
- 2880. Mw D'HOLLANDER A., Schepenstraat 15, 9031 Drogenen.
- 2881. DESCY L., Jean-François Leemanslaan 79, 1160 Brussel.
- 2882. VAN DEN BERGHE G., Gustaaf Callierlaan 151, 9000 Gent.
- 2883. MULDER J.-P., Patiëntjestraat 116, 9000 Gent.